

KNJIŽNICA
CELJE

HUDAR

ČASOPIS PREMOGOVNIKA VELENJE, ŠTEVILKA 6, AVGUST 1999, LETO XXXIII

Izdajatelj

Premogovnik Velenje

Ureja uredniški odbor

Božena Steiner, Diana Janežič, Dragica Marinšek, Ivo Hans Avberšek, Aca Poles, Peter Pušnik, Boris Potrč, Jože Kožar.

Glavna urednica

Diana Janežič

Novinarka in lektorica

Dragica Marinšek

Oblikovanje

Ivo Hans Avberšek

Grafična priprava

NAŠ ČAS, d.o.o. Velenje

Tisk

Grafika Bizjak Velenje

Naklada

4000 izvodov

Naslov

RUDAR, Partizanska 78, 3320 Velenje, tel. (063) 853-312 int. 18-15, fax (063) 854-986, E-mail Diana.Janezic@rlv.si

Rudar je vpisan v register časopisov in se po mnenju Ministrstva za informiranje z dne, 14.2.1992, št. 23/67-92 šteje za izdelek iz tarifne številke 3, tč. 13 Tarife prometnega davka, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po 5-odstotni stopnji.

Glasilo Rudar je brezplačno.

Prihodnja številka Rudarja izide konec septembra. Prispevke zanjo lahko pošljete v uredništvo najpozneje do 22. septembra 1999.

Naslovnica

Preskočiti oviro je težko, ni pa nemogoče.

foto:

Ivan Pungartnik

stran 4

Do konca leta so še štirje meseci in do uresničitve letnega delovnega načrta izkopa premoga nas čaka še veliko dela, saj je bil v poletnih mesecih odkop premoga manjši, kot smo načrtovali. Prelomnica bo oktober, ko naj bi se v obratovanje znova vključila TE Šoštanj, pri nas pa se spremeni odkopna fronta. Delo bo treba skrbno načrtovati in opraviti.

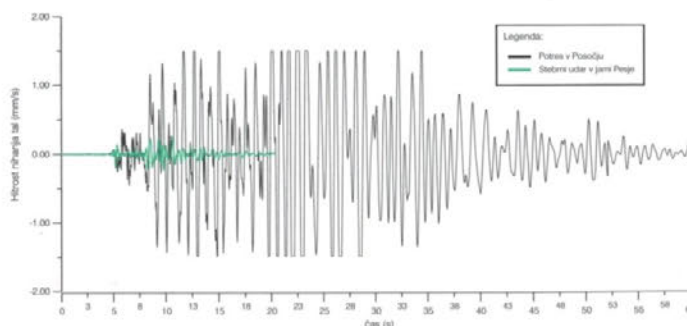
stran 5

V Strojnem remontu in vzdrževanju v kooperaciji z DBT izdelujejo prototipe delov podporja in če bodo uspešno prestali zahtevne teste ter jih bo nemška kontrola dobro ocenila, bo v Strojnem remontu stekla redna proizvodnja 17 sekcij. Gre za enega prvih primerov, pri katerem bomo pri nas opravili 10 odstotkov kooperantskega posla z nemškim partnerjem.

strani 6,7

Leta 1996 smo v podjetju začeli uporabljati sistem za opazovanje seizmičnih dogodkov na površini, od letos pa sistem deluje tudi na odkopu -5B v jami Pesje. Gre za prvi sistem za spremljanje rudarsko induciranih seizmičnih pojavov pri odkopavanju premoga.

stran 8

Lani so v službi jamskega vrtnja dosegli lep rezultat: izvrtali so 230-metrsko vrtino v Jami Škale. V premogovniku sicer vrtamo veliko vrtin in je vrtnje zelo pomembna dejavnost. Podatke, pridobljene z vrtnjem, potrebujejo za svoje delo mnoge službe (npr. jamomerska, hidrogeološka, projektantska) in so pomembni za zagotavljanje varnega dela na odkopih.

Druga polovica leta

Tudi v dveh počitniških mesecih, ko smo se s sodelavci izmenjavali na dopustih, ko so telefoni zvonili v prazno in smo na vprašanje, kje je iskana oseba, najpogosteje dobili odgovor: "Na dopustu!" in se je zato včasih zdelo, da nobenega dela ne moremo opraviti, kot smo se namenili, se je svet vrtel naprej. Ni bil na dopustu. Tudi konec ga ni bilo, kot je napovedal pred stoletji Nostradamus in so s skoraj mazohističnim veseljem za njim ponavljali največji pesimisti.

Optimisti so še bolj uživali življenje do "tistega" dne, realisti pa smo tako vedeli, da bo tudi po tem datumu, ko je mrknilo Sonce, ne pa tudi Zemlja, treba živeti naprej. Čeprav se je mnogim ljudem po svetu ustavil svet. Poplave v Aziji, suša v Ameriki, potres v Turčiji, vojna žarišča blizu in daleč, preganjani, ustrahovani, bežeči ljudje... Za vsakega izmed njih je bil enkrat v tem poletju konec sveta. Konec nekih sanj, načrtov, načina življenja, prihodnosti. In preveč smrti.

V deželi na sončni strani Alp k sreči dramatičnega konca sveta ni bilo, žal pa se je tudi letos mnogim svet ustavil kar na cesti. Prevečkrat. So pa mnogi Slovenci odkrili delček novega sveta celo v lastni domovini. Prekmurje in njegov sončev mrk. Začel se je, očaral množico in minil. Sonce je znova posijalo in svet se vrtel naprej.

Ko se bomo vsi vrnili z dopustov, bo treba znova zagristi v vsakdanjik. Šolarji bodo sedli v nov razred eno stopnjo višje, starši bomo trošili denar za tradicionalne jesenske izdatke, vsi skupaj pa bomo znova prepričani o neminljivosti sveta in neumrljivosti človeka drveli proti še enemu koncu leta ter enkratni in neponovljivi letnici 2000.

Druga polovica leta - prihodnji štirje meseci - bo v našem podjetju razgibana in pestra. Za izpolnitev letošnjega načrtovanega odkopa premoga, 3,8 milijona ton, bo treba odkopati še kar precej premoga in naše delo skrbno načrtovati, organizirati in izpeljati. Z vlado se bo treba dogovoriti, kakšna bo cena električne energije in po kakšni ceni bomo premog prodajali ter preučiti vplive davka na dodano vrednost. Od tega bo odvisno, koliko bomo letos zaslužili. To bo odvisno tudi od racionalnega gospodarjenja, torej brzdanja stroškov materiala, storitev. Načrtovati bo treba delo v letu 2000.

In od nas bo odvisno, kako bomo vse to izpeljali. Zato je prav, če se nam je med dopustom za kratek čas svet počasneje vrtel. Da bomo spočiti znova lahko pognali kolesa po klancu navzgor!

Diana Janežič

Odkopavanje premoga v poletnih mesecih in načrtovanje do konca leta

Še štirje meseci

Za letošnje načrtovanje odkopa premoga je posebej značilno, da smo ga zelo prilagajali potrebam po premogu v TE Šoštanj. To je bilo še posebej izrazito od maja, ko so v termoelektrarni pričeli z remontu in montažo čistilne naprave na blok 5. Kot je povedal mag. Marjan Kolenc, tehnični direktor podjetja, je bil odkop premoga v prvih sedmih mesecih leta sorazmerno majhen. Odkopali smo manj od 2 milijonov ton premoga oziroma le malo nad polovico načrtovane količine premoga za letos.

“Zaradi tega nas do konca leta čaka precej težka naloga: odkop premoga usklajevati na tak način, da ga bomo na eni strani prilagajali potrebam v TEŠ, na drugi strani pa realizirali letni delovni načrt. V juliju in v prvih dneh avgusta smo zabeležili sorazmerno velik izpad proizvodnje. Razlogi so velika odsotnost zaposlenih zaradi dopustov, precej težav pri zagonu odkopa v jami Škale ter slabši rezultati od pričakovanih na odkopu v jami Pesje.

Na deponiji je bilo sredi avgusta pod 400.000 ton premoga, kar je manj, kot smo pričakovali. V TEŠ so premog kar “pridno” kurili in je poraba skoraj 200.000 ton večja od dobave kot lani. Zato smo se odločili, da korigiramo delovni koledar in sta v avgustu dva, sicer prosta, petka odkopi

delali. S septembrom bodo odkopi znova delali v štirih izmenah.

Do konca leta in do uresničitve letnega delovnega načrta nas torej čaka še veliko dela in ga že skrbno načrtujemo. Prelomnica bo oktober, ko naj bi se v obratovanje znova vključila TE Šoštanj, pri nas pa se spremeni odkopna fronta. Z delom bodo zaključili odkopi v Pesju in Škalah, v odkopavanje pa bomo vključili odkop na severu in v južnem krilu jame Preloge. Dinamika odkopavanja bo jeseni pestra, radi pa bi odkopavanje čim bolj enakomerno razporedili v vseh štirih mesecih do konca leta,” je komentar letošnjega odkopavanja premoga sklenil mag. Kolenc. /dj/

PROIZVODNJA JUNIJ 1999

OBRAT	PROIZVODNJA			+ VIŠEK	- PRIMANJ.	ODSTOTEK		DOSEŽEN POVPREČEK
	osn. nač.	mes. nač.	doseženo	na osn. nač.	na mes. nač.	na osn. nač.	na mes. nač.	
PRELOGE	5.400	52.000	67.230	61.830	15.230	1.245,00	129,29	3.201
PESJE	204.700	241.500	242.630	37.930	1130	118,53	100,47	11.554
ŠKALE	28.700	0	3.840	-28.700	0	0	0	0
PRIPRAVE	16.000	20.000	16.940	940	-3.060	105,88	84,70	807
PREMOGOVNIK	254800	313.500	326.800	72.000	13.300	128,26	104,24	15.562

PROIZVODNJA JULIJ 1999

OBRAT	PROIZVODNJA			+ VIŠEK	- PRIMANJ.	ODSTOTEK		DOSEŽEN POVPREČEK
	osn. nač.	mes. nač.	doseženo	na osn. nač.	na mes. nač.	na osn. nač.	na mes. nač.	
PRELOGE	0	0	0	0	0	0	0	0
PESJE	192.700	199.500	181.480	-11.220	-18.020	94,18	90,97	9.552
ŠKALE	169.100	47.500	31.940	-137.160	-15.560	18,89	/	1.681
PRIPRAVE	15.200	19.000	16.980	1.780	-2.020	111,71	89,37	894
PREMOGOVNIK	377.000	266.000	230.400	-146.600	-35.600	61,11	86,62	12.126

Naredili bodo 17 sekcij

V Strojnem remontu v kooperaciji z DBT izdelujejo dele podporja

V Strojnem remontu in vzdrževanju, ki je del Strojne dejavnosti, so zaposleni 204 delavci. Kot že ime pove, je njegova glavna dejavnost popravilo in vzdrževanje strojne jamske opreme, energetskih vodov in postrojenj, viličarjev, jeklenega ločnega podporja... Remonti so v skladu z letnim načrtom odkopa premoga sicer skrbno načrtovani in vodeni, a vendarle je delo ciklično in občasno prihaja do krajših obdobj, ko njihove zmogljivosti niso popolnoma izkoriščene. Zato so si v Strojnem remontu poiskali "polno zaposlitev."

O njej **Oto Brglez**, diplomirani inženir strojništva in tehnični vodja Strojnega remonta in vzdrževanja, pravi: "Po pogodbi med Premogovnikom Velenje in nemško firmo DBT v Strojnem remontu izdelujemo 17 sekcij DBT 2,2/4,0 x 1,75 2S - 3190 kN; to je eden novejših tipov sekcij in 10 takšnih že uporabljamo v jami. Gre za enega prvih primerov, pri katerem bomo pri nas opravili 10 odstotkov kooperantskega posla z nemškim partnerjem.

Podporje DBT je zelo kvalitetno in tehnično izpopolnjeno in ga v naši jami sedaj uporabljamo največ. Po dogovoru z nemškim partnerjem, katere elemente sekcij bomo izdelovali pri nas, smo dobili načrte, njihov vodja kontrole si je ogledal naš proces, dal oceno zmogljivosti in nato je vodstvo Premogovnika sklenilo pogodbo o izdelavi. Ocenili so nas zelo pozitivno.

Zdaj izdelujemo dva prototipa, ki ju je njihova kontrola že pregledala. Po končani izdelavi in barvanju ju bomo poslali v DBT na preizkušanje. Ti testi so temeljiti, od pregleda zunanega izgleda izdelka, prek ultrazvočnih preiskav posameznih delov, do statičnega in dinamičnega testiranja celotne sekcije v stiskalnici. Na podlagi testov bodo dali pripombe za morebitne popravke, spremembe teh prototipov, nato pa naj bi stekla proizvodnja."

Rudar: "V čem so prednosti takšnega sodelovanja za nas?"

Brglez: "Včasih je bila namenska proizvodnja rudarske opreme za posamezne premogovnike močnejša. Danes je tega manj, močne konkurence med podjetji pa ni. S tem poslom lahko izdelamo takšno podporje, kot ga potrebujemo. Prav tako zmanjšamo stroške nakupa podporja, saj del dela opravimo sami. Po drugi strani pa lahko maksimalno izkoristimo delovni potencial, ki ga imamo v Strojnem remontu. Morda se 10 odstotkov ne sliši veliko, vendar je za začetek posla to kar dovolj. Letos za kaj več tudi nimamo kapacitet, saj je načrtovanih kar sedem generalnih remontov odkopov. Za boljše predstavo lahko

povem, da 10 odstotkov izdelave podporja v materialu pomeni kar 70 ton jekla.

Koristnost tega posla je, seveda, tudi v pridobivanju novih znanj in izkušenj. Že ob pregledih naših zmogljivosti in kontroli kakovosti našega dela smo se veliko naučili in stalno nabiramo nove izkušnje. Pri izdelavi novega izdelka se naučimo tudi veliko tega, kar kasneje potrebujemo pri remontiranju."

Rudar: "Kako so delavci sprejeli ta posel?"

Brglez: "Moram jih zelo pohvaliti. Dela so se resno lotili, delovna disciplina je visoka. Kvaliteto njihovega dela je pohvalila tudi nemška kontrola. Sestavo ekipe, ki opravlja ta dela, smo skrbno načrtovali in menim, da nam je dobro uspelo."

Rudar: "Ste se na ta posel posebej pripravljali?"

Brglez: "Celoten posel je zastavljen v duhu certifikata kakovosti, od načrta do končnega izdelka. Vse delovne faze so dokumentirane in tako je napako in vzrok zanjo lažje najti. Kot sem že omenil, nas je ob dogovarjanju za posel obiskal predstavnik DBT. Pregledal je ustreznost in delovanje naše opreme. Za uspešno delo so potrebni ustrezno izobraženi delavci, posebej varilci, ki morajo imeti a-teste. Izdelek pregleda naša in njihova kontrola. Naši kontrolorji morajo biti usposobljeni in imeti ustrezne inštrumente. Precej dela in energije smo vložili v pridobivanje vseh dovoljenj, a-testov in posebnega a-testa postopka za varilska dela.

Takšno delo je pravzaprav proces oziroma vzgoja. Naši delavci so bolj usmerjeni v remonte, proizvodnja novega izdelka pa je drugačna. Končni izdelek mora imeti predpisane dokumente, ki dokazujejo iz kakšnega materiala je narejen, da je skladen z načrti... Nasploh pa se za brezhibno delovanje podporja sami najbolj zavzemamo, saj bo obratovalo v naši jami - in mora zagotavljati varno delo našim rudarjem"

Diana Janežič

Kako si kooperacijsko sodelovanje z DBT zamišlja Oto Brglez v prihodnosti?

"Možnosti za nadaljnje sodelovanje vsekakor so. Ocenjujemo, da bi v kooperaciji lahko izdelali tudi kakšen lahek verižni transporter, lahko pa bi kot pooblaščen servis prevzeli tudi servisiranje nekatere opreme (npr. privijalnih, vrtnih strojkov, vrtnih garnitur, pridobivalnih strojev...). Če bo v republikah nekdanje Jugoslavije rudarstvo spet oživelo, je lahko naš strojni remont dobra odskočna deska za posel v sodelovanju s tujimi partnerji."

Spremljanje rudarsko induciranih seizmičnih pojavov pri odkopavanju premoga

Kje so se stresla tla?

Pri pridobivanju premoga se občasno sproščajo v premogu in hribini akumulirane napetosti. Intenzivnost sproščanja te energije je zelo različna; lahko je zelo močna in povzroči stebni udar, lahko pa blažje sproščanje energije povzroči že intenzivnejše zapiranje stropa v starem delu odkopa. Seizmični pojavi se dogajajo ves čas odkopavanja v velenjskih jamah, vendar smo evidenco o njih začeli voditi šele v začetku 70. let v obliki knjig stebrih udarov. Od leta 1983 dalje pa v Premogovniku te pojave beležimo na evidenčnih listih s podrobnejšim opisom seizmičnega dogodka.

Intenzivnejši seizmični dogodki so za delavce na jamskem delovišču nevarni. Lahko povzročijo izboj premoga, zruške, dvig tal ali znižanje podporja, to lahko povzroči zračni udar in dvig prahu. Ti dogodki tudi poškodujejo delavce in opremo. Seizmični val se širi v krogih kot pri potresih. Če se je seizmični dogodek zgodil blizu delovišča, ni potrebno, da je njegova moč velika, pa že lahko povzroči večjo škodo, saj delovišče zadene prvi val.

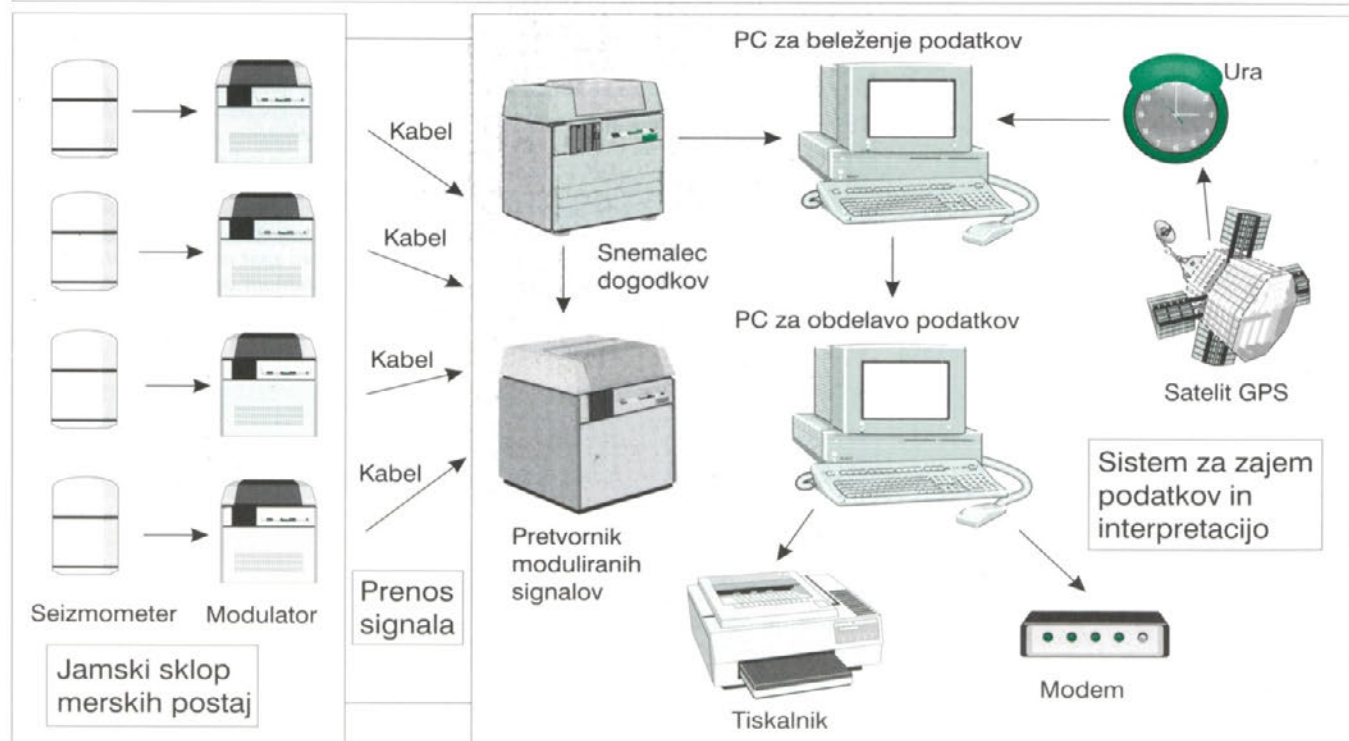
“Bolj ko je dogodek oddaljen, šibkejši so njegovi vplivi. Valovi se v hribini širijo v vseh smereh, ko dosežejo površino se tam širijo naprej, kar zaznavajo prebivalci okolice premogovnika. V Velenju je to značilno v Pesju in Šoštanju. Prebivalci se že dolga leta pritožujejo nad tresenjem tal in prav te pritožbe so bile tudi povod, da smo se lotili sistematičnega spremljanja, beleženja,

merjenja, opazovanja in analiziranja seizmičnih pojavov v jami,” je povedal vodja Hidrogeološke službe **Marko Mavec**, kjer se ukvarjajo prav z navedenimi nalogami.

“Za merjenje seizmičnih dogodkov in za njihove vplive na zgradbe obstajajo standardi, normativi. Normativov vplivov v Premogovniku nikoli nismo preseгли. V letu 1988 smo prvič začeli meriti seizmične dogodke na površini. Med prebivalci je bilo (in je še vedno) precej razširjeno mnenje, da občutijo posledice razstreljevanja v jami. Sprožili smo precej veliko količino razstreliva v premogu (serija eksplozij od 50-65 kg) in ugotovili, da tresenja tal praktično ni bilo moč občutiti, zaznati ga je bilo mogoče le s precej občutljivo seizmografsko opremo.

Intenzivnejše pa smo začeli seizmične dogodke beležiti leta 1994 po odkopavanju

Sistem seizmičnega monitoringa

na etaži kota +40 v jami Pesje, kjer je prišlo do serije različnih dogodkov, med njimi tudi do stebrnega udara, v katerem so bili trije delavci hudo poškodovani.

Prvi ukrep so bili drugačni projektivni ukrepi. Začeli smo načrtovati in nato izdelali sistem za opazovanje seizmičnih dogodkov na površini. S tem sistemom naj bi ugotavljali grobe lokacije seizmičnih pojavov in beležili njihovo intenzivnost na površini. Sistem je začel delovati leta 1996, nameščen pa je na treh točkah: v naselju Pesje, v kleti osnovne šole Biba Röcka v Šoštanju in na nasipu pepela nad odkopnimi polji," pojasnjuje Marko Mavec.

S tem sistemom so merili intenzivnost seizmičnih dogodkov na površini in določali njihovo lokacijo na odkopih. Vendar pa je za poznavanje mehanizma seizmičnih dogodkov to bilo premalo. Poznati je treba relativno točno lokacijo, na primer do 5 metrov natančno - torej nad odkopom, v krovlini, proti talnini, zato da lahko nato ciljno določijo preventivne ukrepe in s projektiranjem te dogodke tudi preprečijo.

Kot je dejal Mavec, so navezali stike z nemškimi inštitutom Kutec, ki ima izkušnje s seizmičnim monitoringom v vzhodnonemških kalijevih in solnih rudnikih. "Z njimi smo se dogovorili za izvedbo sistema v eksplozijski zaščiti, torej primerne tudi za naš premogovnik. Načrtovali smo, da bi ta sistem namestili na odkop +10 B, vendar certifikacija sistema v Sloveniji ni bila pravočasno končana in smo montažo na ta odkop zamudili. Ta sistem sedaj deluje na odkopu kota -5B v jami Pesje."

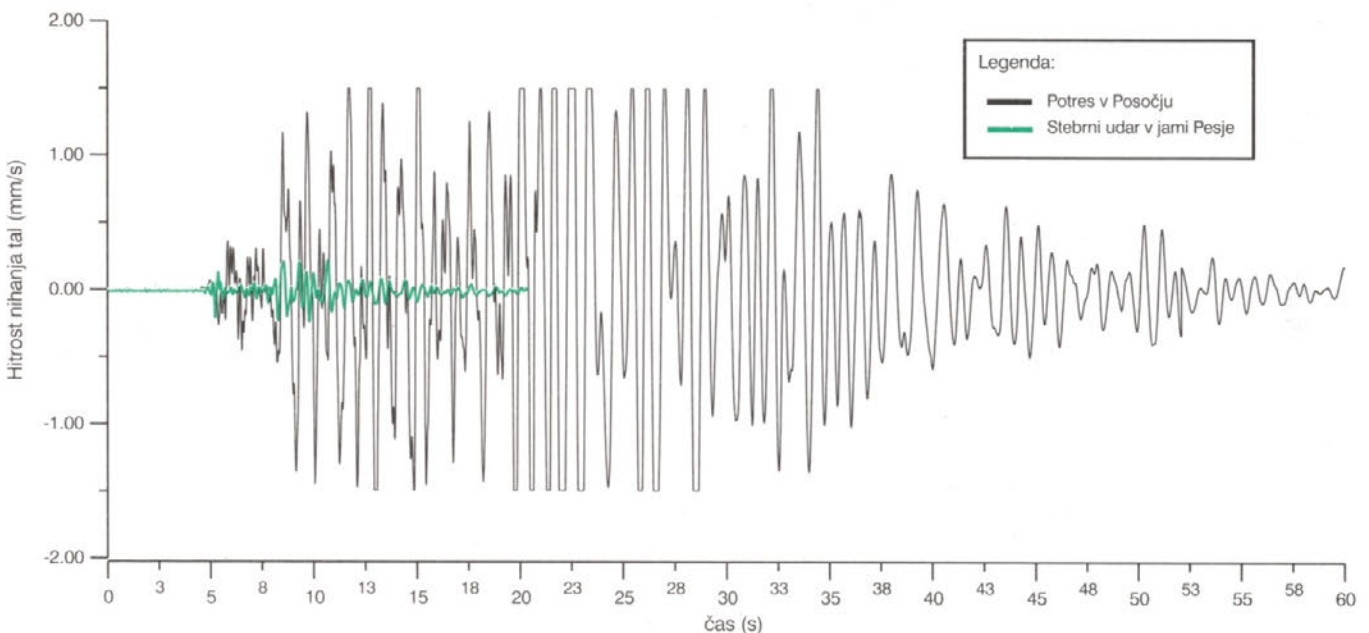
Gre za sistem seizmometrov, ki na principu nihanja proste tuljave beležijo tresljaje. Modulator beleži dogajanje v seizmometru in pošilja signal po telefonskih linijah na površino v računalnik v informacijskem centru. Tam en računalnik beleži dogajanje v jami, drugi pa analizira podatke v prvem, določi jakost in lokacijo stebrnega udara.

V jami je osem seizmometrov, nameščenih v okolici odkopa, na tleh, v vrtinah, nišah. Teh osem seizmometrov skupaj s tistim na površini na pepelu tvori sistem. S tem, kako hitro do seizmometra pride tresljaj, torej kolikšna je pot, ki jo je seizmični val prepotoval od izvora do posameznega geofona, lahko ugotovijo, kje je do seizmičnega dogodka prišlo.

V Hidrogeološki službi pa načrtujejo še več: "Ne želimo spremljati samo lokacije, ampak tudi deformacije in spremembe napetosti. To naj bi naredili jeseni, ko bomo montirali sistem na odkop k.-80 C v južnem krilu jame Preloge. S sedanjim pilotnim sistemom v jami Pesje želimo z določanjem lokacij, kjer do seizmičnih dogodkov najpogosteje prihaja, ugotoviti "pravila" tega dogajanja in nato v jami Preloge v območja najpogostejšega dogajanja seizmičnih dogodkov namestiti tudi opremo, ki bo spremljala deformacije terena ter kopičenje napetosti pred dogodkom in sprostitvev napetosti po dogodku," je delovanje in načrtovan razvoj prvega sistema za spremljanje rudarsko induciranih seizmičnih pojavov pri odkopavanju premoga pojasnil Marko Mavec.

Diana Janežič

Primerjava zapisa potresa v Posočju 12. 4. 1998 in stebrnega udara v jami Pesje odkop C k. +10 dne 19.2.1998

Jamsko vrtnje je zahtevna dejavnost

Skozi 230 metrov neznank

Razmere v velenjski jami so za vrtnje vrtin, tako kot za pridobivanje premoga, specifične. Zato tako kot za odkopno opremo velja, da če obratuje v naši jami, obratuje povsod, velja to tudi za vrtno opremo. Več slojev različnih materialov, globina ležišča premoga, veliki pritiski in metan otežujejo načrtovanje vrtnja, izbiro prave vrtno opreme in tehnologije vrtnja.

Lani so v službi jamskega vrtnja dosegli lep rezultat: izvrtali so 230-metrsko vrtino v Jami Škale. Zakaj je bila potrebna in kako so delo opravili, je povedal tehnični vodja službe jamskega vrtnja **Boris Doblšek**: "Škalsko področje je znano po večjih količinah triadne vode. Eno od zbirališč te vode je na koti 153, kjer je črpališče, v katerega priteče vsako minuto skoraj 1000 litrov vode. Da to vodo prečrpamo do glavnega črpališča na koto 121, potrošimo veliko energije, saj velike črpalke delajo dan in noč vse leto, poleg tega pa je ta del proge treba prezračevati. Da bi zmanjšali stroške, je vodstvo predlagalo izdelavo vrtine, ki bi povezala črpališče na koti 153 s koto 85. S tem bi ustvarili hidravlično povezavo ter dosegli možnost, da bi vodo spuščali gravitacijsko na koto 85 in nato do glavnega črpališča, prej omenjeno črpališče in del proge, v kateri leži, pa zaprli."

Vrtalci so izvrtali dve vrtini, vendar z nobe niso natančno zadeli cilja, ampak so z obema prišli pod zbirališče vode. Zakaj? "Med vrtnjem na pravilno smer vrtnja vpliva več stvari: gravitacija in pritiski na vrtno opremo na velikih razdaljah pomembno ponižajo smer vrtnja, med sloji pa so tudi praznine, ki prav tako vplivajo na smer. Poleg tega desna rotacija vrtno krono sili v desno. Mnogo teh stvari lahko predvidimo in jih upoštevamo pri načrtovanju smeri vrtnja, mnogo pa je tudi neznank: struktura materiala skozi katerega bo potekala vrtina, število in velikost razpok, kavern, prelomnic in podobno," je pojasnil Boris Doblšek.

Kljub vsemu je dosežek vrtalcev na tako veliko razdaljo, 230 metrov, s segmentnim dletom in v takšnih geoloških razmerah odličen. Med vrtnjem so s posebno sondo določali smer vrtnja, opravljali še druge meritve, jedrovali, to je jemali vzorce

materiala, skozi katerega so vrtali, fotografirali in snemali dogajanje v vrtini.

"To je vrtina, ki se pri nas zlepa ne bo več vrtala in jo štejemo kot velik dosežek. Z vrtnjem prve vrtine smo pričeli 23. februarja lani in zvrtili 230 metrov do 29. aprila. Vrtina je bila 13 metrov pod mestom, kjer bi naj bila. Zato smo zastavili drugo vrtino. Ker pa je bil vrtni stroj zelo obremenjen, se je vmes dvakrat pokvaril in popravilo je trajalo kar več mesecev.

Druga vrtina je bila dokončno izvrtana 29. januarja letos. Ker tudi ta ni bila natančno v cilju, smo z zbirališča vode na koti 153 nato vanjo vertikalno zavrtali vrtino in vrtini tako povezali. Voda je takoj našla novo pot in po nekaj minutah pritekla po več kot 230-metrski poti v črpališče na koti 85. S tem je bil namen vrtnja oziroma cilj dosežen," se je upravičeno pohvalil Doblšek.

V premogovniku sicer vrtamo veliko vrtin in je vrtnje zelo pomembna dejavnost. Vrtine so odvodnjevalne, prospekcijske, varnostne, strukturne, tehnične in tehnološke. Večina vrtin je odvodnjevalnih. Podatke, ki jih pridobimo z vrtnjem, potrebujejo za svoje delo mnoge službe (npr. jamomerska, hidrogeološka, projektantska) in so pomembni za zagotavljanje varnega dela na odkopih.

"V našem podjetju je dejavnost vrtalcev, še vedno, podcenjena," meni Doblšek in dodaja: "To je zahtevna dejavnost, ki postane še zahtevnejša v težkih razmerah. Ker mnogi te dejavnosti ne poznajo, težave, ki nastajajo pri našem delu, podcenjujejo ter jih pripisujejo naši nesposobnosti ali neznanju, ne pa toliko tem razmeram. Ob tem se zavedam, da vsega ne znamo. Šepa tudi organizacija dela. Naše delo ni poceni, saj vrtnje vrtine veliko stane. Zato je toliko bolj pomembno, da posamezne službe naše storitve načrtujejo, da so vrtna dela skrbno načrtovana, pripravljena in vodena.

Spremembe v tem letu dajejo upanje, da bo tudi na tem področju storjen kakovostnejši premik na bolje," je sklenil Boris Doblšek.

Diana Janežič

Vrtnje je zahtevna dejavnost, ki postane še zahtevnejša v težkih razmerah.

Šaleška jezera

V prvi polovici julija sta Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje in Založba Pozoj v Velenju izdala strokovno monografijo Šaleška jezera avtorja magistra, profesorja geografije in sociologije Emila Šterbenka. Knjiga je bila predstavljena in zelo prisrčno pospremljena med ljudi v ponedeljek, 12. julija, zvečer v prezivnici Muzeja premogovništva Slovenije. Knjigi je dal lepo podobo Rok Poles, izšla je v nakladi 1.500 izvodov, v formatu A4 in barvnem tisku, ima 192 strani, vsebuje 16 tematskih kart, 90 fotografij, več preglednic in grafov.

Večji del vsebine predstavlja strokovni del, v katerem so analizirana jezera, pojezerja, zajete gospodarske in socialne posledice premogovništva, varstvo jezer in pojezerij in predstavljene razvojne usmeritve jezer in pojezerij. Strokovni del pa je podprt še z osebnim doživljanjem in razmišljanjem avtorja o problematiki ugrezanja, izginjanju naselij in nastajanju jezer.

Dno predalpske Šaleške doline se je med stodvajsetletnim premogovništvom pogreznilo za več kot 100 milijonov kubičnih metrov. Najgloblje dele ugreznin je zalila voda in nastala so Škalsko, Velenjsko in Družmirsko jezero. Njihova skupna površina je več kot 200 hektarjev, prostornina pa prek 35 milijonov kubičnih metrov in tako spadajo med večja jezera v Sloveniji. Ob ugrezanju površja prihaja do reliefnih poškodb, pokrajina se iz rečne spremeni v jezersko, ki je za človekove vplive bolj občutljiva.

Res so bila sprva jezera, nastala zaradi premogovniškega ugrezanja, negativen pojav v dolini, s svojim izboljšanjem pa postajajo razvojna možnost Šaleške doline. Velike vodne površine omogočajo rekreacijsko rabo prostora, ob Škalskem in Velenjskem jezeru je že nastal Turistično rekreacijski center, urejen pa je tudi del brega Družmirskega jezera. Jezera pa bodo ostala razvojna možnost samo, če bodo primerne kakovosti.

Kot je zapisal avtor, bo knjiga nekaterim pomenila spomin na preteklost, nekaterim bo razvedrilo, predvsem pa naj bi ljudi vzpodbudila k razmišljanju, kako naprej. Jezera bodo namreč ostala tudi po tem, ko bo premogovništvo v Šaleški dolini končano. Odgovornost do naših jezer je velika in ta knjiga pomeni tudi pot k novim razmišljanjem o njih. Namenjena je domačinom, hkrati pa tudi promociji Šaleške doline in jezer širši slovenski javnosti, v kateri so omenjena jezera še malo poznana. Kot je poudaril avtor, pa je knjiga namenjena predvsem vsem, ki imamo Šaleško dolino in njene prebivalce radi.

Avtor monografije Šaleška jezera Emil Šterbenk je domačin in je otroštvo

preživil tam, kjer se sedaj razliva Družmirsko jezero, zato so to njegovi "tajhti" in zapisal je tudi tole! "Že od malega sem imel šaleške "tajhte" za svoje, z njimi sem rasel in z njimi se bom tudi postaral. Vsi smo se spremenili. "Tajhti" so prerasli v jezera, jaz pa sem odrasel. Vendar je ostala med jezeri in mano močna vez. Še vedno jih čutim kot moja jezera. Veliko ljudi se že zaveda njihovega pomena, zato sem tukaj verjetno zadnjič napisal moja jezera. So naša in zanje moramo dobro skrbeti... Mnogi menimo, da je Velenje mesto priložnosti. Šaleška jezera so prav tako (ali še v večji meri) jezera priložnosti. Samo od nas je odvisno, ali bomo priložnosti, ki nam jih jezera dajejo, izkoristili, in če jih bomo, kako jih bomo izkoristili. Želim vam veliko lepih trenutkov ob jezerih in v njih."

Naj torej knjiga Šaleška jezera najde pot do vas, vi pot do jezer, jezera pa pot do vaših src.

Dragica Marinšek

Vpliv premogovništva na pokrajinsko preobrazbo Šaleške doline

Mag. Emil Šterbenk: "Samo od nas je odvisno, ali bomo priložnosti, ki nam jih jezera dajejo, izkoristili, in če jih bomo, kako jih bomo izkoristili."

11. raziskovalni tabor ERICa,
Inštituta za ekološke raziskave

Iz vasi v mesto

Tradicionalni, letos že 11. raziskovalni tabor, ki ga prireja ERICo, velenjski Inštitut za ekološke raziskave, je potekal med 15. in 22. avgustom v Velenju. Organizatorji zamenjajo kraj tabora in območje raziskovanja vsaki dve leti in dosedaj so jih gostili v Belih vodah, Zavodnjah, Škalah, Vinski Gori in na Paškem Kozjaku. Letos pa so se odločili raziskovati urbano okolje mesta. 50 Zoisovih študentov, mladih raziskovalcev, je bilo vključenih v 15 skupin pod vodstvom 24 mentorjev. Pod streho so jih vzeli v osnovni šoli Gustava Šilih.

Vodja letošnjega tabora je bil **Emil Šterbenk**, magister geografije. Na taborih sodeluje od leta 1994 in je njihova duša in zaščitni znak. "Letošnji tabor je precej drugačen od dosedanjih. Dosedaj smo se potikali po hribih, zaselkih in vaseh, letos pa smo se odločili raziskati mesto. To pa zato, ker menimo, da malo vemo o svojem mestu, da Velenje slovi kot mesto brez duše, brez zgodovine. Z izsledki z našega tabora bi radi dokazali, da temu ni tako. Trdim, da bomo o Velenju povedali marsikatero zanimivo stvar, ki je prebivalci ne opazimo ali je nočemo. Raziskovanje bomo nadaljevali še prihodnje leto in nato izdali zbornik, kot je na naših taborih že v navadi," je na kratko povzel Emil Šterbenk.

Na letošnjem taboru je delovalo 15 skupin, ki so bile vsebinsko prilagojene raziskovalnemu okolju. Naravoslovne in družboslovne skupine so obravnavale mestni park, rastline v Velenjskem jezeru, življenje ptic v mestu, male onesnaževalce Pake, geološke pojave v mestu, odnos prebivalstva do okolja, navade Velenjčanov v prostem času, industrijsko arhitekturo, urbanistično zasnovano mesto, jedilnike rudarskih in drugih družin, uporabo domačih zdravil v mestnih družinah ter dnevne migracije zaposlenih v velenjskih podjetjih. Tem skupinam so dodali še grafično in gledališko skupino, sol vsakoletnega tabora pa je tudi letos bila novinarska skupina. Novinarji so sproti beležili in predstavljali dejavnost vseh skupin med delom in posameznikov v prostem času ter vsak večer predvajali dnevnik in vsako jutro izdali časopis Lovrek, poimenovan po

junaku Šilihove mladinske povesti Beli dvor.

Še mnenji dveh vodij skupin!

Igor Veber, magister geologije, zaposlen v Hidrogeološki službi našega podjetja, je vodil skupino "geologija okolja" in o njej povedal: "V moji skupini so sodelovale štiri srednješolke, ki geologije niso pobliže poznale in moja naloga je bila, da jim to vedo čim bolj približam. Zato smo prve dni opazovali teren z očmi geologa in predvsem, kakšna je geologija urbanega okolja. Vsaka od zgradb v mestu namreč temelji na nekem materialu, ki ga geologi lahko raziščemo, poleg tega pa nas je zanimalo, kako je teren spremenjen zaradi urbanizacije in izkoriščanja naravnega bogastva. Ogledali smo si izsledke prejšnjih geoloških raziskav tal Velenja in pripravili osnovo za predlog baze podatkov o podzemni strukturi velenjske geologije. Ti podatki bi bili v geografskem informacijskem sistemu na voljo načrtovalcem gradnje."

Zoran Pavšek, profesor geografije in sociologije, zaposlen v ERICu, je vodil "sociološko skupino": "Naša skupina je prvič na taboru. Zadalji smo si zanimivo nalogo, namreč zasledovanje dnevnik migracij v velenjska podjetja. 30 največjih podjetij po prometu v Velenju smo prosili za vpogled v kadrovske podatke in vsa podjetja so se prijazno odzvala. Ugotavljali smo, iz katerih občin se vozijo delavci na delo v velenjsko občino ter njihovo strukturo po spolu, starosti in izobrazbi. Prihodnje leto pa bomo skušali ugotoviti, kam se Velenjčani vozijo na delo ter tako v dveh letih dobiti sliko, ali Velenje izgublja visokoizobražene delavce ali jih pridobiva.

Največji velenjski podjetji, Premogovnik Velenje in Gorenje Gospodinjski aparati, sta se takoj odzvali na našo prošnjo za podatke. Imata največ dnevnik migrantov, saj se dnevno v Premogovnik Velenje vozi iz drugih občin 1300 zaposlenih, v Gorenje pa 1700. Naša analiza podatkov bo gotovo zanimiva tudi zanje."

Diana Janežič

Krst - vsakoletni strah in trepet vseh novincev v tboru. A vsi ga preživijo in mnogi se udeležijo v taboru ne odrečejo več let.

Zaposleni - največje bogastvo

Vloga kadrovskega managementa (ravnanja z ljudmi pri delu) v združeni Evropi

Vloga kadrovskega managementa (ravnanja z ljudmi pri delu) v združeni Evropi - povezovanje vzhoda in zahoda - je bil delovni naslov 19. Evropskega kongresa kadrovskega managementa. Kongres je potekal od 22. do 25. junija letos v Budimpešti.

Zveza društev za kadrovske dejavnosti Slovenije je omogočila udeležbo na kongresu nekaterim svojim članom. Tako sem se pridružila strokovnjakom za kadrovske področje z ljubljanske Univerze, Gospodarske zbornice Slovenije, Republiškega zavoda za zaposlovanje, Inštituta za trženje, ekonomiko in organizacijo (ITEO), Centra za tehnično usposabljanje (CTU), Gorenja, Krke, Save, Taluma in Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Naša zveza je bila dan pred kongresom sprejeta v članstvo EAPM (Evropska zveza za kadrovske management).

Kako v podjetjih dosegati postavljene cilje, tako da bodo zadovoljni lastniki, kupci in zaposleni ali formulo uspeha $1/2 \times 2 \times 3$ - polovica zaposlenih za dvakrat večjo plačo naredi trikrat več? Kako zaposlenim dati tisto vrednost, ki jo po teorijah modernih poslovnih šol imajo? Kako doseči, da bodo zadovoljni zaposleni čim bolj uspešni in bodo s tem pripomogli tudi k uspešnosti podjetij? Kako obvladovati spremembe v okolju in se prilagajati novim nalogam, ciljem, vrednotam? To so vprašanja, s katerimi se ubada sodobna kadrovska stroka.

Svoj pogled na kadrovske funkcije in pomen kadrov so na konferenci predstavili glavni direktorji nekaterih velikih in pomembnih evropskih družb: dr. Jurgen Weber iz Lufthanse, dr. Peter Strahammer iz Voest Alpine AG, dr. Elek Straub iz Telecoma Madžarske, G. Armstrong iz Inštituta za kadrovanje in razvoj iz Velike Britanije in drugi.

Vsi so govorili o ciljih družb, ki jih poznamo tudi mi - znižanje stroškov poslovanja, znižanje stroškov dela, povečanje dobička. Uravnoteženost ciljev je tisto, v čemer se razlikujeta dobro in slabo vodenje, pravi Peter Drucker. Za uspešnost pri uresničevanju takšnih ciljev sta zelo pomembni pripadnost in podpora zaposlenih, ki cilje morajo poznati, morajo vedeti, kaj se od njih pričakuje in kaj bodo od tega imeli sami - torej zelo velik pomen pretoka informacij od vodstva do slehernega zapo-

slenega in obratno - odprto in odkrito komuniciranje.

Izobraževanje, usposabljanje za kvalitetno delo je stalnica in obveznost. Pomembne so osebne kvalitete zaposlenih, še posebej vodij, pri katerih je sposobnost komuniciranja ena izmed najpomembnejših.

Metode dela na kadrovskem področju poudarjajo pomen razgovorov z zaposlenimi, ki morajo biti stalni, informiranost o temeljnih strateških ciljih in konkretnih nalogah in pričakovanih posameznika in podjetja - usklajenosti obeh, odgovornost posameznika za lasten razvoj, za izobraževanje, ki povečuje njegovo konkurenčnost in uspešnost. Del kongresa je bil namenjen obravnavi obvladovanja kulturnih razlik v internacionalizaciji družb.

Udeležba na kongresu je bila priložnost spoznati novosti in usmeritve v kadrovski stroki, srečati se s kolegi in z njimi izmenjati izkušnje iz prakse. Stalnost sprememb v okolju, ki narekujejo družbam veliko fleksibilnost, se zelo močno odraža pri delu z ljudmi. Od zaposlenih se pričakujejo visoka učinkovitost, inovativnost, prilagodljivost, komunikativnost, uspešnost, lojalnost ciljem, sprejemanje kulture delovnega in širšega socialnega okolja. Kako bo ob zadovoljevanju teh pričakovanj zadovoljen sam, je pravzaprav najtežja naloga. Zato je pomembno stalno učenje, informiranost, sodelovanje, komuniciranje, sprejemanje novega in prilagajanje.

Božena Steiner

Na sprejem ob slovenskem dnevu državnosti so na veleposlaništvu republike Slovenije v Budimpešti povabili tudi slovenske udeležence

Proslavili obletnici rudarjenja v Libojsko-zabukoviški kadunji

Dve stoletji rudarjenja

10. avgusta daljnjega leta 1799 sta Franc Rath, zakupnik gosposke v Laškem, in Danijel Dereani, lastnik tovarne galuna na Britnem selu, prejela fevdni pismi, s katerima je bilo vsakemu dodeljeno po 9 jamskih mer, jeseni istega leta pa so jima dodelili še 9 jamskih mer v okolici Zabukovice. Leta 1799 štejejo tako v Libojsko-zabukoviški kadunji za začetno leto načrtnega odkopavanja premoga, že 20 let prej pa so rudarili "na črno", "ravbali".

Zabukoviški rudarji medse ob slovesnostih vedno povabijo tudi kamerade iz Mežice, Laškega, Idrije in Velenja. Letos se jim je tako v povorki pridružil med drugimi tudi 30 velenjskih uniformiranih rudarjev, zdaj že upokojenih, s katerimi so skupaj rudarili v velenjskem premogovniku, potem ko so leta 1966 zabukoviškega zaprli. Rudnik v Libojah je prenehal delovati leta 1972.

Obletnici 220 oziroma 200 let rudarjenja so proslavili 11. julija v dvorani Doma svobode v Grižah. Ob preletu zgodovinskih dogodkov v dveh stoletjih so se med drugim spomnili vseh obratov - steklarn, elektrarn, tekstilnih, keramičnih in kovaških delavnic -, ki so pri poganjanju strojev uporabljale zabukoviški in libojski premog.

"Premogovništvo, steklarstvo in proizvodnja keramike so bili skozi tesno povezani.

Leta 1919 sta bili v Libojah dve keramični tovarni: prva, v Nemškem Dolu, ustanovljena že leta 1816, je prenehala z delom leta 1928 in druga, tako imenovana Schutzova tovarna v Kasazah, ki je začela

delati 1870. leta. Leta 1842 je bila odprta tekstilna tovarna v sv. Pavlu pri Preboldu. Njene parne stroje je poganjal premog in tovarna je imela v lasti tri jamske mere ter samostojno kopala premog za svoje potrebe," so zapisali ob jubileju.

Spomnili so se uvajanja strojev v premogovnik, ustanavljanja društev in njihovega delovanja med drugo svetovno vojno, po vojne izgradnje domovine in, seveda, usod številnih rudarjev, predvsem tistih, ki so pri težkem podzemnem delu izgubili življenje. V spomin na najtežjo nesrečo, leta 1946, ko je izgubilo življenje 17 rudarjev, so položili venec k njihovem spomeniku.

Kot je povedal slavnostni govornik na prireditvi Vinko Petek, član sekcije rudarjev, bi zabukoviški in libojski rudarji zgodovino rudarjenja, ki je pomembno prispevalo k industrializaciji in elektrifikaciji Savinjske doline, ter vzporeden kulturni in družabni razvoj tega območja radi predstavili v večjih in primernejših prostorih.

Zdaj je zbirka nekaterih predmetov iz obeh premogovnikov razstavljena v avli osnovne šole Griže. Pozval je župana občine Žalec in predstavnike kulturnih ustanov, da jim pri uresničevanju te želje pomaga.

/dj/

Kakšna bo naša prihodnost?

Bomo še vedno lagodno zaposleni v službah 42 ur na teden, potem pa za konec tedna oziroma popoldne brezbrizno pozabili na našo prihodke? Na tisto plat našega življenja, ki pomeni naš zaslužek in nam omogoča takšno in drugačno investiranje in trošenje. V brezskrbno miselnost povprečnega človeka so se naselili doslej tako neznani makroekonomski pojmi, kot so: nezaposlenost, nizek narodni dohodek, neuravnotežena zunanja menjava, nizka dodana vrednost pa še kakšni nerazumljivi pidi, zakoni s prioriteto, borze ipd.

Poleg vseh rešitev, ki jih ponujajo država in njeni podaljški v obliki različnih ustanov in dejavnosti, se nam kot najbolj realne zdijo napovedi, da bo bodočnost vse bolj odvisna od posameznikove odločenosti, sposobnosti ter znanja. Le s tem kapitalom je mogoče na vseh frontah družbenega življenja uspeti in se s svojimi idejami ter trdim delom pri njihovem razvijanju in realizaciji obdržati nad vodo.

Uspešen podjetnik mora imeti tri glavne značilnosti:

- biti kreativna oseba (nagnjena k pomembnim, dolgoročnim, strateškim odločitvam),
- biti poslovna oseba, sposobna sprejemanja odgovornih odločitev,
- biti oseba za reševanje problemov.

Ljudje sicer vidijo te izredne posameznike skozi posebna očala, skoraj zahtevajo, da bi bili podjetniki nekaj izjemnega, zato so se tudi izoblikovale nekatere tipične zmote o podobi podjetnika.

Zmota: Podjetniki se rodijo. Resnica: Nekatere lastnosti so prirojene, vendar mora podjetnik poleg talenta imeti tudi določena znanja.

Zmota: Vsak lahko začne s posli in postane uspešen podjetnik. Resnica: Tudi če ima podjetnik zanimivo idejo in denar, to še ne zagotavlja, da bo posel tudi uspešen. Lahko je, na primer, trg premajhen.

Zmota: Podjetništvo je zgolj tveganje. Resnica: Kadar je priprava dobra in kadar poslovni načrt v resnici naredi podjetnik sam in preveri možna tveganja, je tveganje minimizirano ali pa vsaj dovolj razporejeno.

Zmota: Podjetnik deluje neodvisno – je lastnik, manager in hkrati delavec. Resnica: To velja le za najbolj preproste oblike. Zelo značilno za sodobnega podjetnika je, da deluje v timu.

Zmota: Podjetniki živijo tvegano. Resnica: Podjetniki pravzaprav ne živijo bolj tvegano ali pod večjim stresom kot managerji.

Zmota: Podjetništvo je dejavnost za mlade. Resnica: Statistike kažejo, da so uspešni podjetniki zelo pogosto prav ljudje, ki presežejo 40. leto.

Zmota: Temeljni motiv je denar. Resnica: Cilj sodobnega podjetnika so kapitalski dobički (ob prodaji). Plače podjetnikov običajno niso visoke.

Da bi lahko bil vodja, se mora podjetnik obnašati **neodvisno**. Biti mora sposoben samostojno sprejemati odločitve. Za to je potrebno **samozaupanje**, ki je prav tako ena ključnih podjetniških lastnosti. Za kreativnega podjetnika je značilno, da je **individualist**. To ne pomeni, da se ne povezuje z drugimi, pač pa, da nove kreacije nastajajo v njem in iz njegovih pobud. Značilni sta velika stopnja **introvertiranosti** (sposobnost nova spoznanja predelati v nove kreacije in jih uresničiti) in **samodojemljivosti** (odprtosti do okolja). Podjetnik **se odziva** na izzive, ki prihajajo iz okolja in je **sprejemljiv za ljudi iz okolja**. Je **toleranten do problemov**. Pozoren je na tisto, kar v okolici ni običajno, saj se prav v tem svetu **neobičajnosti** navadno rojevajo najpomembnejše poslovne ideje. Ena izmed značilnosti je velika stopnja **izvirnosti** (ne le nove stvari, tudi izboljšanje že obstoječih rešitev). Podjetnik ideje analizira z

vidika trendov v bodočnosti. Dinamični podjetnik je **mnogostranski** in se ne zanima zgolj za posamezna področja človekovega življenja. Je **vztrajen, energičen in optimist**. Je **odlična in marljiva** oseba in pogosto tudi velik **entuziast**. Uspešnega podjetnika nesporno žene **želja po uspehu**. Podjetnik je dojemljiv tudi za določeno mero vračunanega tveganja. To pa ne pomeni, da oseba, ki nima vseh teh lastnosti ne more biti uspešen podjetnik.

Kako ocenjujemo in vrednotimo poslovne ideje?

Vrednotenje poslovnih idej je včasih celo pomembnejši proces od njihovega generiranja in ima različno pomembnost za poslovne partnerje: kupce, investitorje, bančnike, tvegane kapitaliste. Vrednotenje:

- daje odgovore na vprašanja, ali lahko s poslovno idejo ustanovimo podjetje in zlasti, ali lahko ustanovimo dinamično podjetje in postanemo dinamični podjetnik,
- pokaže, kje so pomanjkljivosti naših že uresničenih poslovnih idej in na kakšen način jih izpopolniti – narediti boljše, bolj konkurenčne,
- v določenih primerih nas odvrne od poslovnih idej, s katerimi ne bi uspeli (izguba).

Tri bistvena vprašanja vrednotenja podjetniških idej:

- **ali proizvod lahko proizvedemo**; odgovor splošnega značaja – odvisen od razpoložljive strojne opreme, poslovnih prostorov, razpoložljive delovne sile in tehnologije,
- **ali bodo kupci zanj dovolj plačali**; odgovor kvantitativnega značaja – povezan je z ekonomiko poslovanja, analizo financiranja in ekonomiko podjetja – poslovni načrt,
- **ali lahko proizvod na preprost način predstavimo kupcem**; ali je mogoče proizvod (storitev) oziroma njegove bistvene konkurenčne prednosti na preprost način predstaviti potencialnim kupcem, kar je za mala

podjetja z omejenimi finančnimi sredstvi bistvenega pomena.

Na katera vprašanja moramo odgovoriti pozitivno pri vrednotenju poslovne ideje?

Ker so vprašanja vrednotenja podjetniških idej preprosta, običajno nanje odgovarjajo podjetniki sami, pri čemer pogosto podcenijo proizvodne in organizacijske probleme ter probleme trženja, stroške in potreben kapital, zato prehitro ocenijo visoko donosnost. Priporočilo podjetnikom, dinamičnim podjetnikom in svetovalcem je, da izpeljejo vrednotenje zahtevnejših idej bolj pazljivo, sistematično in s podrobnimi podatki. Oceniti morajo: proizvod oziroma storitev, kupce in trge, na katere naj bi proizvod oziroma storitev prodajali, tehnologijo in organizacijo proizvodnje, upravljanje

podjetja in ustrezne kadrovske zaokrožitve podjetja ter finančno in ekonomsko oceno podjetniške ideje.

Pri **oceni proizvoda ali storitve** morajo biti pozitivni odgovori na ta vprašanja:

- ali verjamete v proizvod ali storitev,
- ali potrebe, ki naj bi jih zadovoljili s proizvodom, tudi vam kaj pomenijo,
- ali obstaja resnična potreba po proizvodu ali storitvi, ki jo imate namen ponujati,
- ali ste prepričani, da lahko po ceni, ki jo načrtujete, proizvod tudi prodate,
- ste prepričani, da lahko s smiselnimi stroški seznanite s proizvodom-storitvijo kupca,
- ali veste, na kakšen način boste prodajali in kako boste ustvarili pri kupcu pravo podobo proizvoda, da bo kupec vanj resnično verjel,
- ali ste sposobni izračunati obdobje, v katerem bo z uporabo proizvoda kupec dobil vrnjen denar,

- ali je doba povračila krajša od 18 mesecev?

Pri **ocenjevanju kupcev in trga** je potrebno odgovoriti na ta vprašanja:

- ali obstaja definiran kupec in kdo je to,
- ali poznate potencialne kupce, so vam všeč in jih razumete ter bi lahko bili njihovi prijatelji, ker imate skupne lastnosti,
- ali obstaja za proizvod-storitev vsaj srednje velik trg z neko normalno letno stopnjo rasti (30 do 60 %),
- ali si je mesto na tem trgu možno zagotoviti zgolj z diferenciacijo proizvodov, ne pa s pomočjo nižje cene in cenovno konkurenco,
- ali obstaja možnost, da si pridobimo na trgu tržni delež-tržno nišo in da se s proizvodno diferenciacijo zaščitimo pred konkurenco na tem trgu?

nadaljevanje prihodnjč

Marijan Lipičnik

Računalniška programska oprema

Danes je na tržišču ogromno različne programske opreme. Uporabnik lahko izbira med različnimi ponudniki in različicami ter nadgradnjami programov, od iger, ki so neverjetno dodelane in realistične, še posebej, če imate močnejšo 3D grafično in zvočno kartico ter močnejši procesor, do programov za vsestransko uporabo in namembnost, tako v industriji, podjetju ali doma.

Izbor programske opreme je neverjetno pester in že težko sledimo tako raznovrstni ponudbi, najnovejšim izdelkom in dopolnjenim izdajam, ki jih že poznate in, upam, s pridom in veseljem uporabljate. Pomembno je, da ločite osnovne skupine programske opreme, zato da se vam ne bo treba ves čas ozirati čez ramo, če vas slučajno opazuje roka pravice. *Brezplačna programska oprema*, imenovana tudi *Freeware*, so programi, ki se distribuirajo prek disket, CD-jev ali prek Interneta.

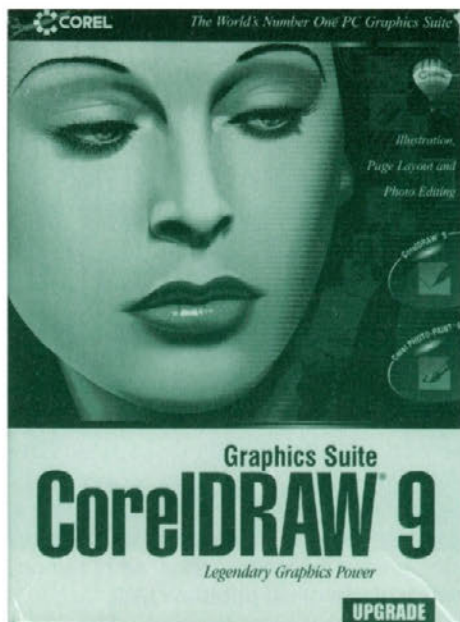
Te vrste programov uporabnikom ni potrebno registrirati in jim zato tudi ni priložena tehnična pomoč oziroma je ne morete zahtevati. Nekatere brezplačne programe imenujemo tudi *javni programi*, kar pomeni, da so se avtorji odrekli avtorskim pravicam in program prepustili v neomejeno uporabo in

je pravzaprav vseeno ali ste takšen program dobili od uradnih distributerjev ali od njihove piratske konkurence.

Po drugi strani pa večina brezplačnih programov ne spada med javne programe, zato je napačno prepričanje, da lahko takšen program uporabljate npr. v komercialne namene v kombinaciji s programi, ki so na voljo v maloprodaji, brez dovoljenja avtorja programa. *Preizkusni programi*, znani tudi pod imenom *Shareware*, se distribuirajo na enak način, kot prej opisana skupina programov. Za njih je značilna časovno omejena uporaba, ponavadi 30 dni. Ta vrsta programov je zaščitena z zakonom o avtorskih pravicah. Če se odločite za nadaljnjo uporabo, morate vašo namero sporočiti avtorju, program registrirati in v zameno ponavadi dobite posodobljeno različico oziroma nadgradnjo programa, pripadajočo dodatno programsko opremo in tehnično pomoč v različnih oblikah.

Vsakemu preizkusnemu programu je priložena posebna datoteka, ponavadi jo najdete pod imenom Register, Order Form, Licence ali kaj podobnega, ki opiše navodila za registracijo programa. Po preteku časa, določenega za uporabo takšnega programa, se programi ponavadi sami blokirajo ali pa vas neprestano opozarjajo z napisom pred programom, da je potekel čas za uporabo ali pa se ne zgodi nič in program nemoteno deluje naprej.

Danes so preizkusni programi daleč najboljše kupčija in tako se izognete neprijetnosti ali lastni nevednosti pred nakupom programa za vaše potrebe ter tako prihranite kakšen tolar. Kot nekakšno zanimivost naj dodam, da so v zadnjih letih preizkusni programi postali priznana oblika širjenja programov po načelu "najprej preizkusi, nato kupi". Tako so že leta 1987 avtorji začutili potrebo po neprofitni organizaciji, ki bi spodbujala prodajo po tem načelu in ustanovili profesionalno združenje pod imenom Association of

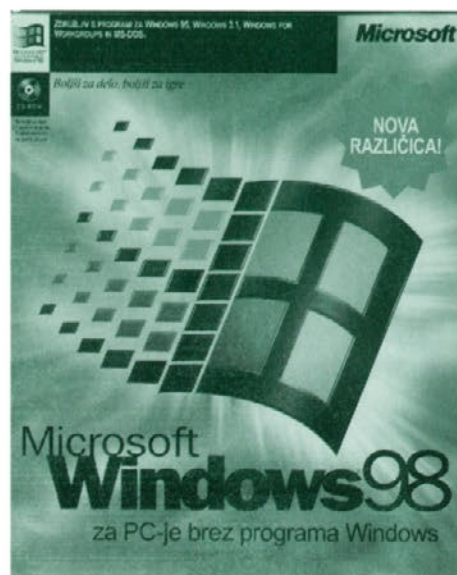
Shareware Professionals (ASP). Združenje ASP potrjuje programe, ki izpolnjujejo določene normative in zahteve, za preizkusne programe. In če ste slučajno avtor kakšnega programa, lahko s pomočjo ASP najdete tržišče. Če imate registriran katerikoli preizkusni program in imate z njim še vedno težave ali pa je npr. težaven avtor programa, ki mora biti član ASP, ali pa niste dobili popolne tehnične pomoči, potem se obrnite na varuha pravic registriranih uporabnikov preizkusnih programov pri ASP. S svojimi zahtevki ali pripombami obiščite spletno stran na naslovu <http://www.asp-shareware.org/>.

Licenčna programska oprema so programi, ki so najbolj zaščiteni in med namestitvijo zahtevajo od vas celo množico gesel, ključev, včasih pa tudi številko avtorizacije, saj so praviloma tudi najdražji, vendar ne nujno najboljši. Sem prištevamo operacijske sisteme, kot so Microsoftov, Novellov ali IBM-ov DOS, MS WINDOWS 3.1/95/98/NT, IBM OS/2, Linux, Unix, Macintosh in podobno, ter nepregledno množico programov in programskih paketov.

Naj omenim samo tiste, ki so najbolj v uporabi doma in podjetjih; verjetno poznate MS Office 95/98 in sedaj že tudi verzijo 2000 (ki je pripravljena na leto 2000), AutoCad (različne verzije), CorelDraw (zadnja različica nosi oznako 9, do objave tega prispevka se bo verjetno pojavila še kakšna), in še bi lahko našteval. Ponavadi se pred namestitvijo prikaže licenčna pogodba, s katero se morate strinjati, drugače vrnite izdelek prodajalcu. Tukaj so mišljeni uradni distributerji, saj pri piratskih verzijah, ki so resnici na ljubo res cenejše, vendar tako pridobljenega programa ne morete registrirati in zato tudi niste upravičeni do teh-

nične podpore, posodobljenih različic in podobnega.

Če ste z lastnim odrekanjem in varčevanjem težko prišli do uradne verzije programa in če ga že registrirate, potem ga ne posojajte naokrog, še manj pa ga ne reproducirajte z ustrežno strojno opremo, saj s tem kršite zakon o varstvu avtorskih pravic, še posebej, če se registriran program z vašim geslom oziroma ključem pojavi na črnem trgu. Pri piratih se programi kopirajo po načelu tako imenovane verižne reakcije in tako kopiran program kaj hitro preplavi tržišče. Kazni so vrtoglavo visoke, za določeno obdobje ste lahko neprosto-voljen gost kakšne ustanove zaprtega tipa, pa še vso strojno in programsko opremo vam lahko zasežejo. Po drugi strani pa ste pri tej vrsti programske opreme za domačo uporabo relativno varni. Mišljena je ena odkupljena licenca za en računalnik. Popolnoma drugače je po sedanjih veljavni-

zakonodaji v zasebnih, delničarskih ali državnih podjetjih. Na žalost je pač tako.

S tem bi zaključil poglavje o normativih programske opreme in omenil le še Y2K, o katerem lahko veliko preberete v strokovnih revijah in drugih publikacijah. Naj mi bo dovoljeno, da se nekoliko oddaljim od okvirjev tega prispevka in zasedem še nekaj dragocenega prostora v Rudarju. Na grobo. Y2K je oznaka za programsko opremo, ki ima lahko težave s prepoznavo leta 2000, odtod tudi ime in spada v kategorijo računalniških virusov.

Zakaj je temu tako, verjetno že veste, saj je Služba informatike Premogovnika Velenje izdelala poročilo za interne potrebe. Kljub temu pa nekaj koristnih nasvetov, v preprečitev škode, ki jo lah-

ko povsem brez potrebe utrpate ob prestopu leta 1999/2000, čeprav zna biti problematičen tudi datum 9.9.99 in še nekaj drugih. Če se še vedno ne morete posloviti od DOS okolja, potem si priskrbite MS Open DOS 7.02 (ali novejšo verzijo), ki je programsko pripravljena na leto 2000. Zamenjajte starejše verzije oken (WINDOWS 3.1/95) z verzijo 98, še boljše je *Second Edition*, se pravi popravljena verzija operacijskega sistema. Najcenejša in najpreprostejša rešitev pa je nakup programa pod imenom *Norton 2000 1.0*, ki vam preveri BIOS (Basic Input/Output System), to je okno, ki se ponavadi pojavi pred zagonom kateregakoli operacijskega sistema in ga ne spreminjate, če ne poznate njegovega delovanja in lahko mimogrede okrnete optimalno delovanje računalniških komponent in samega računalnika. Skratka, ta program poišče težavne aplikacije, preišče podatkovne baze in njihovo združljivost z letom 2000. Zasede okoli 34MB prostora in deluje v WINDOWS 95/98/NT okolju. Tako boste vsaj vedeli, kje vam lahko povzročata težave omenjen virus in se tako lažje odločili, kako naprej. Na tržišču je še nekaj drugih programov, ki naj bi odpravili omenjeno težavo, za podrobnejše informacije pa povprašajte v trgovinah s programsko opremo ali pa obiščite kakšno spletno stran, kjer lahko takšen ali drugačen program dobite tudi brezplačno.

Naslednjič pa nekaj o računalniški strojni opremi, računalniških komponentah in podobnem.

Aleksander Idrizović

Novice iz sveta

Neolikani turisti

Italija je zaradi bogate kulturne dediščine priljubljena turistična dežela. Na žalost pa se turisti velikokrat kaj grdo vedejo. Kot je povedal Mario Lolli Ghetti, predstavnik Firenc za okolje in arhitekturno dediščino, mnogi mislijo, da smejo počenjati stvari, ki jih doma ne bi počeli niti v sanjah. Zato so v Firencah izdali "Listino turistovih pravic in dolžnosti", ki obiskovalce spomni, kaj smejo in česa ne, poroča *La Repubblica*. Povzemimo le nekoliko opozoril: "Ne kopajte se in ne namakajte nog v fontanah; ne prirejte piknikov med spomeniki in muzeji; ne mečite po tleh pločevink in žvečilnih gumijev; za ogled muzejev se ne oblačite v majice brez rokavov; v zgodovinskih vrtovih in na trgih se ne sončite v kopalnah. Turisti, ki se lepo obnašajo so, seveda, še vedno cenjeni in dobrodošli."

Nižji higienski nivo

The New York Times poroča, da skoraj tri milijarde ljudi, torej dobra polovica svetovnega prebivalstva, nima zagotovljenih niti osnovnih higienskih pogojev. Te ugotovitve ene vsakoletnih raziskav z naslovom Progress of Nations, ki jo opravijo pri Unicefu (Sklad ZN za otroke) razkrijejo tudi, da se higienski nivo po svetu slabša, ne izboljšuje. Tako, denimo, so v nekaterih državah revnim priskrbeli več pitne vode, spodletelo pa jim je pri kanalizaciji. Poročilo pove, da je prav slaba osnovna higiena kriva za precej novih bolezni in tudi za vnovično ponavljanje starih. Sodi jo, da vsako leto prek dva milijona otrok umre zaradi bolezni, ki so tako ali drugače povezane z nehiigienskimi razmerami. Avtor študije Hameed Khan pravi: "Ko so vaše sanitarije takšne kot v srednjem veku, imate tudi bolezni toliko, kot so jih imeli tedaj."

Neobičajno prijateljstvo

Dolgo so se znanstveniki čudili odnosu med mravljami in afriškimi akacijami. Mravlje akacije dajejo hrano in streho. Mravlje pa zato z

dreves odganjajo žuželke, ki bi drevesom lahko škodovala in pikajo živali, ki bi jedle listje. Videti je, da je od te zaščite odvisno preživetje dreves. Toda drevesa za oprashaevanje potrebujejo leteče žuželke. In kako le-te sploh dobijo to priložnost? Po pisanju v znanstveni reviji *Nature*, drevesa, ko je njihovo cvetje najlažje oprashiti, izločijo kemično snov, ki mravlje naredi nedejavne. Tako lahko žuželke v najprimernejšem trenutku obišejejo cvetove. Ko pa je cvetje oprasheno, mravlje zopet poprimajo svojo stražarsko dolžnost.

Živijo dlje

Kaj človeku pomaga, da je dlje zdrav in dolgo živi? Doktor George Vaillant iz bostonske Brigham and Women's Hospital je povedal: "Čustveno stabilnega človeka ne načenjajo psihični stresi, zato mu to za zdravje bolj pomaga kot pa rekreacija in hrana. Vaillantovo mnenje temelji na še trajajoči preiskavi, ki zajema prek 230 moških, ki so jih leta 1942 izbrali v ta namen.

Ko so bili stari 52 let, so jih, tiste še zdrave, razdelili v tri skupine: na stresne (so preveč pili, redno jemali pomirila ali hodili k psihiatru), na nestresne (niso nikoli preveč pili ali jemali sredstev, ki vplivajo na razpoloženje in niso hodili k psihiatru) ter vmesne (se jih ni dalo opredeliti). Pri 75 letih je umrlo samo 5 odstotkov nestresnih, 25 odstotkov vmesnih in 38 odstotkov stresnih moških, poroča *Science News*. Gotovo tudi zdrava prehrana in redno razgibavanje pomagata k dobremu zdravju. Toda, videti je, da je dolgost življenja, zlasti pri moških, odvisna od čustvene stabilnosti, ta jih namreč varuje pred stresi.

Naravni antiseptik

Ko se nekateri ljudje urežejo, si nagonsko polizejo rano, kakor to počno živali. Zanimivo je, da so raziskovalci Bolnišnice sv. Bartholomewa v Londonu odkrili, da je slina naravni antiseptik. V časopisu *The Independent* je pisalo, da so farmacevti zaprosili 14 prostovoljcev, naj se obliznejo po obeh straneh roke in ugotovili so, da se je na koži močno povečala raven dušikove kisline. Ta močna kemikalija, ki lahko ubije mikrobo, nastane ob stiku nitrata v slini s kislino površino kože. Reakcijo omogoči tudi askorbin, kemična snov, ki jo tudi najdemo v slini.

Led v starem Egiptu

Stari Egipčani resda niso imeli nikakršnega umetnega hlajenja, vseeno pa so lahko izdelovali led, tako da so izkoriščali naravni pojav, ki se sicer pojavlja v suhih, zmernih klimah, piše v *The Countylinu*, časopisu iz Bryana (Ohio). Kako jim je to uspelo? Egipčanke so približno ob sončnem zahodu vlije vodo v plitve glinene skledice na slamnati podstavi. Ob hitrem izhlapevanju vode z njene površine in z vlažnih strani skledice ter ob nočnem znižanju temperature je voda zmrznila, čeprav se ni temperatura okolja nikoli približala ničli.

Dvojezični otroci

Ko se otrok uči rodnega jezika, je veliko njegove zmožnosti za oblikovanje govora omejeno na del možganov, ki se imenuje Brocovo polje. Pred kratkim so raziskovalci v New Yorku v spominskem Sloan-Kettering centru za raka s funkcionalnim magnetnorezonančnim slikanjem določali, kateri del možganov je dejaven, ko dvojezični ljudje uporabljajo en jezik ali drug. Odkrili so, da se takrat, ko se človek kot majhen otrok uči dveh jezikov hkrati, oba shranjujeta v isti del Brocovega polja. Ko pa se drugega jezika uči v najstniških letih ali kasneje, je videti, da se ta namesti ob prvem in ne skupaj z njim. Londonski časopis *The Times* o tem pravi: "Tako je, kot da učenje prvega jezika postavi svoja okrožja in se mora tako drugi jezik namestiti drugje". Raziskovalci menijo, da to utegne pojasniti, zakaj se je drugega jezika težje naučiti.

Stres ob brezposelnosti

Čustveni in socialni stres ob brezposelnosti lahko vpliva na posameznikovo zdravje, poroča raziskava, omenjena v nemškem časopisu *Süddeutsche Zeitung*. Pravijo, da takšen stres oslabi telesni imunski sistem. Pri brezposelnih je tudi večja verjetnost za povišan krvni tlak in srčni infarkt, kakor pri zaposlenih. Stres, ki ga morajo prenašati dolgotrajno brezposelni, je hujši in pusti več posledic kakor pri zaposlenih, pravi profesor Thomas Kieselbach z Univerze v Hanovru (Nemčija). Skoraj vsi brezposelni trpijo zaradi takšne ali drugačne oblike depresivnih motenj. Pravijo, da je število brezposelnih v Evropski uniji približno enako skupnemu številu prebivalcev Danske, Finske in Švedske.

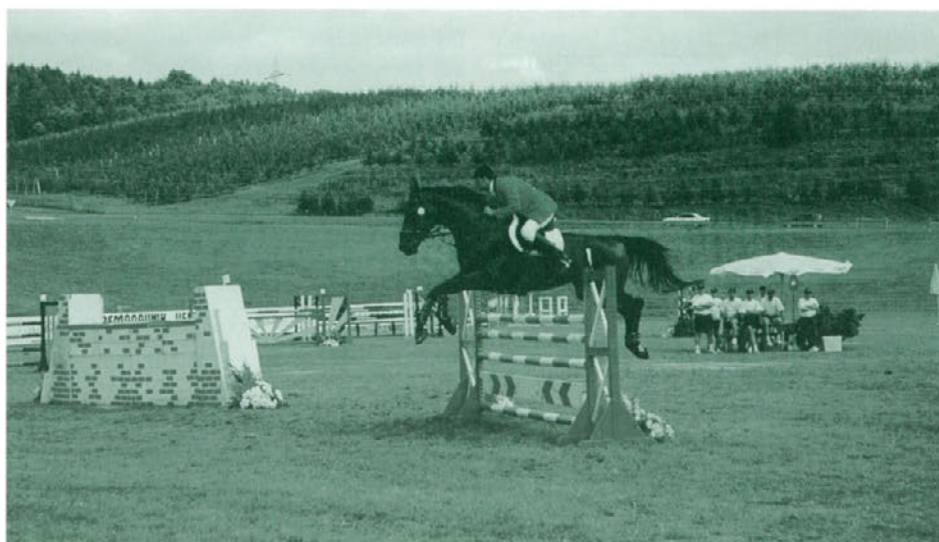
/zbral L.V./

Prepoznate prostore na fotografiji? Težko, kajne. Na fotografiji so prostori restavracije Klub, ki je po desetih letih doživela temeljito prenavo. Delavci Gradisa, ki opravljajo dela, so sneli ves leseni opaž, zamenjali stavbno pohištvo, instalacije, naredili nova tla in pozidali nekaj sten. Nova bo tudi vsa oprema, tako restavracijskega prostora kot kuhinje, restavracija bo klimatizirana. Večji del prenovljenega Kluba bo namenjen postrežbi hitro pripravljene hrane, manjši del pa restavraciji s hrano po naročilu. V stari podobi bo zaenkrat ostala le terasa, ko pa bodo za njeno prenavo dobili vsa dovoljenja, bodo obnovili tudi to.

Objekti in površine v Turistično rekreacijskem centru Jezero poleti niso samevali. Najbolj sta jih napolnili tradicionalni prireditvi noč ob jezeru in VIP teniški turnir, veliko obiskovalcev je bilo na srečanju borcev severne legije, igrah Zavarovalnice Triglav, olimpijskem teku, mednarodnem atletskem mitingu, skoku čez kožo, vmes so se odvijali teniški turnirji, mini plavalni maraton, prvenstvi radijsko vodenih modelov in raziskovalni tabor študentov. Vsak dan pa so posamezni obiskovalci center po svoje izkoristili: za plavanje, drsenje po jezerski gladini, ribarjenje, sprehode, tek, kolesarjenje, jezdenje, različne športe.

Konjeniški klub Velenje je zadnja dva konca tednov v avgustu pripravil mednarodni turnir CSI in državno prvenstvo v preskakovanju ovir. Obe prireditvi si je ogledalo veliko obiskovalcev, ki so uživali v predstavi odličnih tujih in domačih jahačev in konj.

Blegoš - rečeno, storjeno

Začetek junija, čas malice, kadrovska služba, prisotnih osem žensk, pogosto polnih idej kako olepšati vsakdanjik, kako popestriti življenje, kaj narediti, da bi se bolje razumeli.

meren tempo vodnika in njegovo dobro preusmerjanje od strmine v razgled in pisano cvetje vsem skupaj kmalu povrne bese.

Tudi dež se kmalu naveliča naše zagrizenosti, rahle meglice pa prečudovitemu razgledu pričarajo še ščepec romantike. Tokrat bi tudi mi v ponedeljek lahko povedali naši Marjani, da smo uživali ob pogledu na gamse, ki so se leno pasli in jih naša prisotnost ni vznemirila, da smo uživali ob pogledu na divje šmarnice, irise in pogačice, na čudovite cvetove bora - pa je na srečo bila z nami in nas je sproti razveseljevala s svojim dobrim poznavanjem gorskega rastlinja.

Nasmejani obrazi so dokaz, da smo uživale!

Nič čudnega, če postane rezultat takšnega uživanja malice izlet Kadrovske-splošnega sektorja na Blegoš in Črni vrh. Toliko manj presenetljivo, saj je med nami planinska vodnica, ki nas skoraj vsak ponedeljek požgečka z novimi vzdihmi - kako lepo je bilo na Korošici, kako čudovito je razcveten Nanos, morale bi videti čredo gamsov...

Nič čudnega, da je to prav Blegoš, saj druga sodelavka kar ne more pozabiti filma Cvetje v jeseni. Nič čudnega, da prepričamo tudi sodelavko, ki komajda kdaj zapusti domače ognjišče in nič čudnega, da prepričamo svoje može, da se nam pridružijo, saj jim obljubimo pogled na betonske bunkerje, pomnike na Rupnikovo linijo, ki je nastala med obema vojnoma na meji z Italijo.

V rahlo deževnem sobotnem jutru nas pred avtobusno postajo pričaka topel nasmeš vodnikov Franca in Marjane, ki nam prežene spomin na toplo posteljo in nam obeta zanimiv dan.

Pot nas vodi do Škofje Loke, po prijetni Poljanski dolini. Mimogrede se ob Tavčarjevi domačiji na Visokem spomnimo našega pisatelja in njegovega Cvetja v jeseni, pa smo nekateri že presenečeni, da v Hotavljah kopljejo marmor pod zemljo.

Cesta se počasi oži in pričanja vzpenjati, mimo vasi Čabrače se pripeljemo do kmetije Likar. Ob izstopu nas sprejme dež, toda našega optimizma in odločenosti ne more premagati. Še zadnji napotki in spoprime se s strmino. Manj vešči hoje in napora se na začetku pogreznejo v molk, toda pri-

Blegoš, ki je visok 1563 m, je najvišji vrh Loškega pogorja, s katerega se odpira pogled na vse strani. Kljub oblakom na nebu smo lahko občudovali Ratitovec in Bohinjske gore, Loško pogorje, Porezen ter Cerkljansko in Idrijsko hribovje. Vrh Blegoša je porasel s planinsko travo, med katero so se rumeno bohotile pogačice. Veter in mraz pa sta nas iz zamaknenosti počasi preganjala proti Leskovški planini v kočjo, kjer sta topel čaj in počitek bila dobrodošla podpora našemu prvemu skupnemu izletu.

Da nam je bilo res lepo, lahko verjamete, saj ko smo se mimo Murove, Špehovš, skozi Slugovo dolino in Smoletovš na Črnem vrhu, ki je smučarsko središče nad Cerkljem, zopet posedli v avtobus, je bil naš trden sklep - v jeseni osvoji Kadrovske-splošni sektor skupaj nov vrh. Prepričani smo, da nas bodo vodniki Planinske sekcije Premogovnika ponovno varno in prijetno vodili. Tako sta nam obljubila vodnika Marjana Borovnik in Franc Maršnjak, jaz pa obljubljam, da boste v jeseni prebirali: "Začetek septembra, čas malice, kadrovska služba, prisotnih osem žensk, pogosto polnih idej, kako olepšati vsakdanjik, kako popestriti življenje, kaj narediti, da bi se bolje razumeli..."

Milena A.

Sami ali v skupini

Tudi pravilne hoje se je treba naučiti /3/

Na poteh in brezpotjih hodimo sami le, če je področje obljudeno in če teren zelo dobro poznamo. Ne hodimo v kraje, kjer redko koga srečamo in je pomoč preveč daleč, če smo slabotni, telesno ali duševno nepripravljeni. Kaj hitro se lahko ponesrečimo. Če pa poleg tega domačim nismo povedali, kam smo se namenili in kdaj se vrnemo, niti nismo označili naše poti v vpisni knjigi izhodiščne planinske kočje, je naivno pričakovati tujo pomoč. Vsaka najmanjša poškodba je lahko usodna.

Hoja v skupini zahteva temeljite priprave. O cilju moramo vedeti kar največ, preden pripravimo opremo. Opremo pregledamo že doma. Pri izbiri skupine predvsem upoštevamo pogum, odločnost, uravnovešenost, izkušnje in zlasti prilagodljivost. Člani skupine naj se ne ustrašijo vsake zapreke, vedo pa naj, kdaj ima preudarnost prednost pred pogumom.

Na pot gremo čim bolj zgodaj. Skupina se giblje disciplinirano in se ne sme prepustiti vplivu posameznika. Ne uhajajmo naprej, če pa je nam hoja prelahka, raje šibkejšim pomagajmo nositi nahrbtnik. Pazimo, kako stopamo, ne prožimo kamenja. Priporočljivi dnevni del poti naj bo največ 7 - 8 ur, pri tem pa največ 1.500 m vzpona. Svojo vlogo pa odigrata tudi teža nahrbtnika in počutje skupine.

Kakšni naj bodo izleti **z otroci** v gore? Priporočljivo je, da gredo starši že s 3 do 6 tednov starim dojenčkom vsak dan na sprehod. Ko otrok shodi, naj čimprej hodi tudi zunaj. Ko doseže tretje leto, ga vzemimo s seboj na eno do dve-urne izlete. Nosimo ga v krošnji, vmes pa naj tudi sam hodi.

Ko je star 3 do 4 leta, že zmore pol ure neprenehne hoje. Hojo postopno podaljšujemo. Do šestega leta hodi otrok polovico počasneje kot odrasli. Otroci, stari 6 - 7 let so bolj vzdržljivi, vzdrže tudi 5 do 6 ur hoje, seveda ne zdržema. Otroku mora duškati. Če otrok toži, da je utrujen, gre lahko za pravo utrujenost, ali pa ga tare dolgočasje, saj zanj gora in hoja nista mikavna. Pritegujejo pa ga razne zanimivosti ob poti, vse lahko popestrimo z igrami, zgodbami, šalami in pesmicami.

Pazimo, da otroku ni lačen ali žejen. Če se otroku premalo posvečamo, v njem počasi usiha želja po hoji. Že majhnega ga navajamo, da sam kaj nosi. Naj oprta svoj otroški nahrbtnik, v njem je sprva le najboljše igrača, kasneje rezervno perilo in obleka, morda sadje ali drug priboljšek.

Kasneje več, vendar naj teža nahrbtnika ne preseže desetine otrokove teže. Izleti naj bodo kar najbolj mikavni in poučni, nanje se temeljito pripravimo. Poučujemo jih o vsem, o poti, nevarnostih, planinskem obnašanju in tovariški pomoči. Opozarjamo na naravne lepote, značilnosti steza in poti, na razgled in orientacijo.

Za otroke in mladostnike s povprečno zmogljivostjo se priporočajo naslednje obremenitve!

Za starost 7 do 8 let; poldnevni izlet, 5 do 6 km hoje z duškanjem in počitki. Hitrost hoje 3 km na uro.

Za starost 9 do 10 let; celodnevni izlet, 8 km hoje s počitki, višinska razlika do 400 m, hitrost hoje 3 km na uro.

Za starost 11 - 12 let; isto kot za starost 9 - 10 let, višinska razlika 700 m.

Za starost 13 - 14 let; celodnevni ali dvodnevni izlet 8 do 10 km hoje dnevno, do 4 km na uro, višinska razlika 1.000 m.

Za starost 15 - 16 let; celodnevni ali dvodnevni izlet v sredogorje, 12 km na dan.

Za starost 17 - 18 let; dvodnevni ali tridnevni izlet v gore, 6 - 7 ur hoje na dan s presledki, po možnosti vsaj deloma po zavarovanih planinskih poteh.

Znamenje, da je bil nek izlet primerna obremenitev za otroka, je otrokovo dobro počutje na turi in po njej, ter želja, da bi šel spet na turo.

Prihodnjič: Kaj pa počitek?

Tone Žižmond

S planinskim društvom na
Grossvenediger (3674 m)

Tritisočak

Občutek varnosti in užitka je bil neskončen. Napor se je z vrhom manjšal. Nekaj jih ni bilo v navezi, na vse te je neopazno pazil Hans. Kako prijeten občutek! "Vidim vrh, po ozkem grebenu se mu bližam, tu sem!" Z roko v roki za čestitko, za skupen trenutek na vrhu. Krst, čaka nas še spust. Pravzaprav je velika sreča, da lahko hodiš, vidiš in občutiš bitko in zmago. Napor je bogato poplačan, vsaka kaplja pota tudi. Mogočen je občutek ob prvem pogledu na ogromen ledenik, na to gmoto ledu in snega z razpokami in vendar premagan.

V okviru praznovanj 50-letnice PD Velenje je bil 21. in 22. avgusta organiziran čudovit izlet na Grossvenediger, drugi najvišji vrh Avstrije. Organizacijsko je izlet pripravil Franc Maršnjak, ki je bil z Damjanom Jevšnikom tudi vodnik, odgovornost za tehnično vodenje in varno hojo sta prevzela Ivč Kotnik in Hans Avberšek, oba zelo izkušena in uspešna gorska alpinista. Tu pa se zgodba začne.

Že na začetku vožnje z avtobusom smo udeleženci postali prijetna družina s petimi planinkami. Po premostitvi geografske razdalje mimo Beljaka in Spittala do Lienza se je začelo kazati lepše vreme z meglami, ki so se umikale petindvajsetim izkušenim in vztrajnim planincem, predvsem polnih pričakovanj in spoštovanja do gore, ki je 1.000 m višja, kot smo jih vajeni doma. Nadaljevali smo po cesti proti predoru Felbertauern in v kraju Matrei zavili v dolino Virgental do vasice Hinterbichl na višini 1325 m.

Granitne plošče v podnožju gore so bile poraščene s travniki in gozdovi, prepredene z vodnatimi in glasnimi slapovi ter z veliko vode na površini. Temne skale so se bleščale od spenjene ledeniške vode. Prehodi čez potočke, ki tečejo po pobočjih, nam sploh niso delali težav, saj smo imeli zimsko obutev. Na poti do kočice Johannishütte (2.101 m) smo prehiteli meglo in oblake in sonce nas je zajelo v vsem svojem siju. Zelenje se je umikalo temnim skalam, poraslim z ruševjem.

Opozorilni žvižg svizcev, ki je skokovito pognal vso sviščevo družino v podzemne luknje, je bil podoben ptičjem petju. Nepozabno doživetje je bila strumna stražarska drža gospodarja, ki omogoča razposajenim mladičem brezskrbno igro.

Na 2.800 m smo dosegli ledenik. Med vrhovi smo se bližali koči Defreggerhütte, kjer smo prespali na višini 2.962 m. Malo odmerjenega prostora za vsakega posameznika je dalo čutiti bližino človeka. Zunanaj se je večerilo, ohladilo se je, tako da je že bila potrebna zimska obleka. Nagnetli smo se v zimsko sobo, kjer je v peči prasketal ogenj, predstavljali smo si še dišečo pogačo v pečici, vendar je hrana iz nahrbtnika, pa kakšno pivo, bila zelo slastna. Franc nas je nekajkrat vprašal, če imamo dereze naravnane na svojo številko čevljev. Jaz sem se ob tej skrbi pohecala: "A' moram vzeti tudi cepin?" Pa tudi pomožnih vrvic in vponk ne smemo pozabiti, je opozarjal Franc. Je vse to potrebno, smo premišljali, čeprav smo vedeli, da je. In Franc se je vedno znova "jezil".

V nedeljo smo zgodaj vstali, se najedli in z vajenimi kretnjami uredili še to in ono ter brez besed neopazno odrinili na Grossvenediger. Pričeli smo ga osvajati po južni strani. Sonce je ravnokar vžšlo. Zdelo se mi je, da so besede bolj redke, izbrane. Čutili smo vzpon, bližino, doživetje, ledenik in srednje zahtevno ledeniško turo v normalnih letnih razmerah. Kazalo se je čudovito vreme, nebo je bilo jasno, temno modro.

Ni bilo več pričakovanja, samo čas za trenutke. Že sem bila z derezami na nogah, s cepinom v rokah, odvisna od prijateljev v navezi, spredaj je bil Ivč. On ima alpinističen tempo, pa neverjetno vzpodbudne besede. Ko sem premagala prehod na dereze, smo se že vzpenjali. Prva naveza je hodila in občudovala vrhove snega in ledu. Srečali smo kar nekaj navez planincev. Priznati moram, da sem svoje telo z naporom spravila na alpinistične frekvence. Ko pa se je to zgodilo, sem začela hoditi z lahkoto in vedno več sem imela od vzpona. Vsi smo bili ves čas pazljivi, saj so ledeniške razpoke na vsej poti.

Spet v navezi je šla pot navzdol brez predaha z montiranimi dolgimi nogami do kočice. Igraje smo opravili s spustom do avtobusa. Ostale bodo fotografije in lepi, nepozabni spomini na čudoviti izlet. Naslednje leto pa na prvo avstrijsko stopnico - Veliki Klek?

Vera Debenjak

Z bridgem na Malto

Malta - mali otok množičnega turizma

Glavni razlog, da sem letos junija dobra dva tedna preživel na Malti je bilo 44. Evropsko prvenstvo v bridgeu. Kolegi, ki igrajo za reprezentanco Slovenije, so me izbrali za kapetana ekipe. Zmagala je reprezentanca Italije pred Švedi in Norvežani. Med 37 državami je Slovenija zasedla 26. mesto, kar je glede na prejšnje rezultate solidno. Zanimivo je, da smo z reprezentancami, ki so se uvrstile za nami, igrali slabo, z Italijani in Norvežani npr. smo remizirali, Švede pa celo premagali.

Bridge je igra s kartami, priznana kot športna disciplina tudi v Sloveniji. To je visoko cenjena igra ne le v Ameriki in zahodni Evropi, ampak po vsem svetu vključno z vzhodno Evropo. Glede zanimivosti in zahtevnosti se lahko primerja s šahom. Igramo ga v dveh parih, kar vanj vnaša dodatne razsežnosti in zahteve. Zato učenje bridgea v ZDA, Skandinaviji in drugod spodbujajo že v srednjih šolah, predvsem pa na fakultetah. Kot priljubljeno obliko druženja ga samo v Ameriki igra nad 30 milijonov (med njimi veliko starejših) ljudi. Tudi v našem kolektivu imamo nekaj solidnih igralcev, razveseljivo pa je, da se ga je na tečajih, ki jih prireja Bridge klub Velenje naučilo in ga igra precej naših bivših sodelavcev.

Morda je zanimivo vedeti, da bo na olimpijskih igrah v Salt Lake Cityju bridge predstavljen kot demonstracijska športna disciplina, na zimskih olimpijskih igrah v Torinu pa uradno sprejet šport v olimpijski družini.

Naj se vrnem na omenjeno evropsko prvenstvo v bridgu na Malti. Igrali smo v hotelih najvišje kategorije, ki so enaki kot po celem svetu - "nobel", dragi in neosebni. Stanovali pa smo v takem s tremi zvezdicami, ki jih je na Malti sicer največ in so tudi sicer bolj primerni našim žepom. Imel je bazen na strehi in v atriju - morje, razen na plažah dragih hotelov, ni kdove kaj - in bil je poln bolj ali manj postaranih angleško, nizozemsko in nemško govorečih turistov nižjega ekonomskega razreda. Njim je prirejena tudi večina ponudbe.

Na Malti, tej mali iz večjega, manjšega in čisto malega otoka sestavljeni državici, dobro vedo, da so turisti njihov glavni vir zaslužka. Malteška lira je vredna okroglih 500 tolarjev, tako plačaš 90 centov za pivo, 75 za magnum, 40 za pol litra vode. Malta je približno za četrtno dražja od Slovenije. Mimogrede, državica trpi zaradi hudega pomanjkanja vode. Izvirov praktično ni, saj dežuje povprečno enkrat mesečno, večino

sladke vode pridobijo z destilacijo iz morja. Tako je v našem hotelu iz pipe tekla nekakšna slabo razsoljena voda... Sicer pa so sobe klimatizirane, saj se drugače zaradi vročine ne bi dalo spati. Največja divja žival na otokih je zajec, pa še tega so skorajda iztrebili, saj iz njega pripravljajo eno svojih tipičnih jedi.

Prebivalci so mešanica Siciljancev, Arabcev, Grkov, Turkov in Evropejcev. Takšen približno je tudi njihov jezik, ki pa še najbolj vleče na semitsko. Naš turistični posrednik je bil npr. po videzu več kot pol Arabec, pisal pa se je O'Sullivan... Maltežani delujejo bolj individualistično kot organizirano. Vsakdo skrbi za svoj mali "biznis", vendar se vsi zavedajo pomembnosti kruha, ki jim ga prinašajo turisti. Do njih imajo vsi vljuden, spoštljiv in spontan odnos, kar ni prav pogosto drugje po svetu.

Malta je sicer slikovita otoška državica, malo manjša od Krka, z burno zgodovino. Lahko jo poceni prekrizirate z njihovimi zastarelimi, a zanimivimi avtobusi in če niste tam v najbolj vročih mesecih, boste s sabo odnesli kar nekaj prijetnih vtisov. Če vam ustrežata vročina in gneča, pa je to možno tudi v najvišji sezoni.

Ivan Mijoč

Ivan Mijoč nad "Zlatim zalivom" (zgoraj), člani slovenske reprezentance za bridge pred hotelom, kjer so tekmovali (spodaj).

Zahvala

Ob smrti najinega očeta

Antona Špegla

se iskreno zahvaljujemo kolektivoma PLP, d.o.o. in Premogovnika Velenje, sodelavcem obrata Jamske mehanizacije - vodovod vzdrževanje Jug za denarno pomoč, darovano cvetje in sveče, izrečena sožalja in spremstvo na njegovi zadnji poti.

sinova Marjan in Franc

Zahvala

Ob obletnici smrti

Damirja Vizvarija

se zahvaljujemo vsem sodelavcem, ki obiskujejo njegov zadnji dom.

njegovi domači

Zahvala

Ob izgubi žene

Ivanke Potočnik

in mame

Apolonije Potočnik

se zahvaljujem vsem sodelavcem v Praktičnem izobraževanju in sindikalni podružnici Praktičnega izobraževanja za darovana venca ter izrečena sožalja.

mož in sin Franc Potočnik

Zahvala

Ob smrti moje mame se zahvaljujem sodelavcem in sindikatu za izraze sožalja, darovano cvetje in sveče.

Zvonko Špehar

V spomin

Matjažu Cviklu

V petek, 30. julija, se je na pokopališču v Podkraju množica ljudi poslovila od svojega prijatelja, sodelavca, nogometnega tovariša Matjaža Cvikla.

Matjaž se je rodil leta 1967 v delavski družini in se v srednji šoli izučil za kvalificiranega kopača. Leta 1985 se je zaposlil v velenjskem premogovniku. Ob rudarskem delu v jami ga je vedno bolj privlačevala in zaposlovala nogometna žoga, njegova prijateljica že od mladih nog. Zapisal se ji je najprej v Šoštanju, nato pa v velenjskem Rudarju. V nogometu je našel zadoščenje ob uspehih, izpolnitev želja, rast v športnem duhu in nov krog prijateljev. Nogometu je posvetil svoje življenje.

Trdo je delal, odgovorno treniral in bil čedalje uspešnejši. Za kratek čas je nogometno pot preizkusil tudi v Turčiji, a se vrnil in nadaljeval med domačimi nogometaši. Na vrhuncu športne kariere pa je hudo zbolel. Več kot leto dni ga je bolezen slabila, a Matjaž je kljub temu budno spremljal nogometna srečanja in vsi njegovi tovariši so mu želeli zdravja in vrnitve. Žal je bila bolezen močnejša. Matjaž, ki je vložil veliko naporov in volje v največjo ljubezen svojega življenja, ki je bil s svojo igro in odnosom do nogometa svetel vzor mladim nogometašem, je omagal. Njegovi številni prijatelji, sodelavci, nogometaši in ljubitelji nogometa se ga bodo spominjali po poštenosti, pokončnosti, skromnosti in pridnosti.

Zahvala

Ob izgubi mojega brata Matjaža Cvikla se iskreno zahvaljujem svojim sodelavcem elektro-strojne službe Jug, sindikatu podjetja in vsem drugim, ki ste nam stali ob strani in nam kakorkoli pomagali v težkih trenutkih.

brat Zdravko z družino

Zahvala

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta in tasta

Josipa Prpiča

se iskreno zahvaljujemo kolektivu Premogovnika Velenje, sodelavcem Strojnega remonta in sindikatu podjetja za izrečena sožalja in darovano cvetje. Hvala rudarski godbi za odigrane žalostinke, častni straži za spremstvo ter govorniku za poslovilne besede. Hvala vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

žena Tilčka in sin Željko z družino

Zahvala

Ob boleči in nenadni izgubi našega dragega

Ivana Špegla

s Paškega Kozjaka se iskreno zahvaljujemo za nesebično pomoč vsem, ki ste nam v težkih trenutkih stali ob strani, posebej podjetju PLP, gospodu Čuježu, gospodu Semetu, častni straži, godbi in pevcem.

Hvala vsem, ki ste se poslovili od nje na njegovi zadnji poti.

žalujoči njegovi domači in Erika z družino

Na osnovi sklepa kolegija direktorja se na

javni licitaciji

odprodajo naslednja osnovna sredstva:

licitirano osnovno sredstvo	izklicna cena
1. avtomešalec SM6S, inv. št. 107365, CE-43-98E, letnik 1984	720.000,00 SIT
2. vozilo osebno Lada Niva 1600, inv. št. 145957, CE-I1-096, letnik 1994	430.000,00 SIT

V izklicnih cenah ni upoštevan davek.

Licitacija bo v **petek, 10. septembra 1999, ob 10. uri** v trgovini nekurantnega materiala Premogovnika Velenje, kjer je možen ogled.

En dan pred licitacijo morajo zainteresirani vplačati varščino, ki je 10 % vrednosti osnovnega sredstva, na žiro račun podjetja 52800-601-23430 z obvezno navedbo sklicne številke.

Na licitaciji bo lahko sodeloval le tisti, ki bo s potrdilom o plačilu dokazal, da je vplačal zahtevano varščino. Če kupec odstopi od nakupa, izgubi pravico do povračila varščine. Po zaključeni licitaciji se varščine vrnejo v roku 8 dni z nakazilom na tekoči račun ali z osebnim dvigom.

Osnovna sredstva bodo prodana najboljšemu ponudniku po načelu "videno-kupljeno", brez upoštevanja kasnejših reklamacij.

Kupnino je treba plačati in blago odpeljati v 8 dneh po zaključeni licitaciji. V nasprotnem primeru se licitacija razveljavi, pri tem pa kupec izgubi pravico do povračila varščine.

Nagradni natečaj za počitniške fotografije

Gremo na počitnice!

Kam vas je letos vodila pot med počitnicami?

Ste z nje med lepimi spomini prinesli tudi fotografije?

Uspele fotografije, smešne, pristrčne, enkratne,

zanimive prinesite ali pošljite v naše uredništvo.

Nagradili vas bomo skupaj s fotografskim in digitalnim studiom Foto Zoom.

1. nagrada: fotoaparati Canon BF80 v vrednosti 15.000 SIT,
2. nagrada: torba Kodak s filmom in baterijami v vrednosti 8.000 SIT,
3. nagrada: fotografske storitve v vrednosti 5.000 SIT,
4. - 10. nagrada: filmi, albumi, povečave max. 30x40 cm.

Fotografije morajo biti izdelane v laboratoriju Foto Zoom!

Vaše fotografije s počitnic pričakujemo do 15. septembra 1999 na naslov:

Uredništvo Rudarja, Partizanska 78, 3320 Velenje.

Pošljite nam pozdrav s počitnic!

Uredništvo

.....
Uredništvo Rudarja

Partizanska 78

3320 Velenje

Celje - skladišče

D-Per
65/1999

REM OG OVNIŠTVA SLOVENIJE / Korovška cesta / Start jasek/063/ 870 997

MUZEI PREM OG OVNIŠTVA SLOVENIJE

LEP POZDRAV IZ POD
POVRŠJA ZEMLJE! KAJ
VSE SO ZNOŠILI SEM DOL...
DOMA BO LUČI RES
TREBA UGAŠATI BOLJ
SKRBNO! SE VIDIMO-

ipb 99

Muzej je del centra

IEM C
Industrijsko
Ehološki
Muzejske
Izobraževalni
Center
VELENJE

